

SITUATION

S T L M

På restaurang Landet vid Telefonplan använde **Kristian Matsson** för första gången sitt artistnamn.

THE TALLEST MAN ON EARTH

"Jag känner mig mer som mig själv på scenen än ute i samhället"

Maria Hagström
SJÄLVSTÅENDE MAMMA

Den kartlagda kriminaliteten
FORSKARBlick PÅ BROTTSLIGHETEN

Ala Riani
KURDISK KAMP I SITT DNA

GATUPLANET SID 38 →

Projekt hjälper de som fastnat på akutboenden

**STORPANTARE,
THIS IS FOR YOU!**

Välkommen till
**Stockholm citys
snabbaste pantstation.**

**PANTA MASSOR,
cash direkt i handen.**

T-bana Hötorget
Kungsgatan mot Drottninggatan – Sveavägen norrut

**VÄRLDENS MEST
PANTADE
HUVUDSTAD**

Varje dag bidrar en miljon stockholmare till att få det svenska pantsystemet att snurra.

Och vet du kära pantare. Ni är alla hjältar i **Världens mest pantade land.**

PANTAMERA

INNEHÅLL

#305
Maj 2023

10. Vägfarande vinst

Välgörenhetsorganisationers second-handbutiker får allt mer konkurrens.

14. Ala Riani

Boken *Krigets dotter* är ett kärleksbrev till föräldrarna. Och en kampsång till kurdererna.

32. Kartlagd kriminalitet

Långt från skottlossningar och blåljus presenteras en rapport.

38. Gatuplanet

Nytt projekt ska se till att människor inte fastnar på akutboenden, myten om sprutan i sandlådan.

44. Självstående – mamma på egen hand

Maria Hagström skriver bok om hur hon skaffade barn.

ALLTID I SITUATION STHLM

- 6. Min Plats
- 11. Situation Waldersten
- 17. Krönika
- 47. Korsord
- 48. Dåtid Sthlm

20. The Tallest Man On Earth

Med senaste skivan *Henry St.* och ett tremannaband i ryggen är Kristian Matsson på en bra plats i livet uppe på scenen. Pandemin gav honom både insikter och mod att våga lita på musiken. Och prova nytt.

”Jag har ju en nära relation till en pirrande ångest som jag lyckats kanalisera om till nåt positivt genom instrumenten och musiken.”

ULF STOLT, CHEFREDAKTÖR

Glada cyklande poliser, statliga rapporter och Masexpressen

Den klunga poliser som fått ut sina cyklar och står i solen på trottoaren vid sidan av entrén till polishuset, ser märkbart nöjda ut när de sitter upp och i lite oregelbunden formation trampar ner mot Hornsgatan.

Förutom att Kristian Matsson blev till som artisen The Tallest Man On Earth i samband med sin första spelning på Restaurang Landet vid Telefonplan för sjutton år sedan, så brukade han åka ner till Stockholm då och då i sin ungdom.

– Tog Masexpressen ner för att köpa nitarmband. Det är en buss som går från Dalarna till Stockholm, det billigaste man kan åka. Gick till Punktshop på Drottninggatan. Och sen till Gamla Brogatan, och UFF.

En sommar i huset i Dalarna behövde han en pedalsteel.

– Inte samma kontakter då med musiker jag har i dag, nu jag kan ringa nån som kan göra det. Så jag hittade en begagnad pedal-steel i Stockholm och åkte ner och köpte den, åkte hem igen, tränade i två veckor och spelade in det där licket.

ETT SÄTT ATT skriva om skjutningarna och våldet och den organiserade kriminaliteten är att läsa den senaste statliga rapporten i ämnet, gå på seminariet när den presenteras och lyssna på forskarna, polisen, kronofogden, stadsledningen och politikerna och försöka tyda vart åt det lutar, vad som kan komma i görningen. Läs reportaget om den kartlagda kriminaliteten på sidan 32.

Kurdiska författaren och skådespelaren Ala Riani ser den självbiografiska boken *Krigets dotter* som ett kärleksbrev till sina föräldrar. Och till det kurdiska folket 100-åriga kamp. Och frilansjournalist Maria Hagström – till vardags reporter på Situation Sthlm – har skrivit boken *Självtäende – mamma på egen hand* om att skaffa barn.

Välgörenhetsorganisationerna får allt mer konkurrens på second-handmarknaden. Vilket bland annat leder till en ökad professionalisering. Alexandra Pascalidou skriver en bok om papporna och stan fylls av både blommor och grafiska tecken. Och matpriserna har ökat med 19,7 procent, mest sedan början av 1950-talet.

Omslag:
Peter Westrup

SITUATION STHLM REDAKTIONEN Chefredaktör och ansvarig utgivare Ulf Stolt, ulf@situationsthlm.se, 08-545 953 90

Reporter Maria Hagström, maria@situationsthlm.se **Art Director** Johan Olsson **Webbredaktör** Jenny Lindroth

Fotografer och illustratörer Josefin Herolf, Anneli Hildonen, Magnus Sandberg, Jesper Waldersten, Peter Westrup. För osignerat material svarar redaktionen. Redaktionen ansvarar ej för insänt icke beställt material. **Hemsida** www.situationsthlm.se **E-post** red@situationsthlm.se **Räckvidd**

93 000 läsare (Orvesto konsument helår 2022) **Upplaga** 14 800 ex/mån (TS helår 2022) ISSN: 1400 - 4437 **LEDNING OCH ADMINISTRATION**

VD Pia Stolt, pia@situationsthlm.se, 08-545 953 87 **Adress** Torkel Knutssonsgatan 37, 118 49 Stockholm **Tel** 08-545 953 81 **Organisationsnummer**

55 66 49-1071 **Bankgiro** 5774 -9327 **SOCIAL VERKSAMHET Verksamhetschef, sociala verksamheten** Jenny Lindroth, jenny@situationsthlm.se,

08-545 953 88 **Samordnare** Ingemari Olofsson, ingemari@situationsthlm.se, 08-545 953 81, Jonas Svensson, jonas@situationsthlm.se, 08-545 953 81

Telefonnummer distribution 08-545 953 81 **Öppettider** Måndag till fredag kl. 8-15:15 **Organisationsnummer** 80 2411-14 97

Bankgiro 5357-3259 **Gåvokonto** Bg 431-2252 **ANNONSERING & PRENUMERATION** Herman Sundgren, herman@situationsthlm.se,

08-545 953 94, Axel Schéle, axel.schele@mediakraft.se, 070-727 41 09 **Privatprenumeration** 11 nummer kostar 880 kronor **E-post**

situationsthlm@flowinfo.se **Tryck** V-TAB Vimmerby 2020 **Miljö** Plasten runt tidningarna är en PE-folie. Den är återvinningsbar och

lämnas i containern för plast vid återvinningsstationerna.

FAKTA HEMLÖSHET

33 250 personer lever i hemlöshet i Sverige, enligt Socialstyrelsens definition av hemlöshet.

Där ingår personer i akut hemlöshet, personer som saknar boende efter institutionsvistelse, personer som bor inom den sekundära bostadsmarknaden och personer som bor kortsiktigt hos familj, släkt eller andra privatpersoner.

7247

hemlösa personer vistas i Stockholm enligt den senaste mätningen och av dessa lever 1558 i akut hemlöshet.

OM SITUATION STHLM

Sedan 1995 säljs Situation Sthlm av hemlösa människor i Stockholm och Mälardalen.

Konceptet med gatutidningsförsäljning har visat sig vara en framgångsrik metod att arbeta med hemlösa människor på, eftersom det ger tidningsförsäljaren en möjlighet att tjäna egna pengar genom att arbeta, samtidigt som tidningen – i sig – fungerar som en kanal för påverkan, opinionsbildning och debatt kring frågor som rör de hemlösa säljarnas situation.

Situation Sthlms sociala verksamhet med arbete och sysselsättning, individuell stöd och motiverande samtal, skriververkstad och möjlighet att ha sin post hit, café, tillgång till datorer, telefon och juridisk rådgivning, fyller en mycket viktig funktion för de hemlösa människor som tar del av verksamheten.

Över 90 procent av Situation Sthlms säljare upplever en positivt förändrad livssituation sedan de började sälja Situation Sthlm.

MIN PLATS

En tidningssäljare
berättar om sin
favoritplats i stan

”På natten är
det bara jag
och naturen”

Jimmy Borgh har bott från och till i en koja sedan 2009. Den ligger ostört i en skog i Huddinge, där han kan sitta i fred och läsa i dörröppningen.

En man som heter Erik byggde den här när det tog slut med hans tjej. Han hade ingenstans att bo. Men hon tog tillbaka honom och då fick jag ta över kovan. På somrarna är det skönt här, man hör knappt biljuden. På natten är det bara jag och naturen. Det är ingen som kommer förbi. Men raksträckan av stigen i början av skogen kallar jag för E4:an, det är där jag ibland kan träffa på nån.

Jag har ett litet bibliotek här inne. Ibland sitter jag i öppningen och läser. Jag gillar ljuset på sommaren, då slipper jag också slösa batterier. Jag laddar alltid ett batteripack på redaktionen. Jag brukar också sätta upp mobilen i taket så att jag kan se på kvällen.

Det finns mycket här inne. Till exempel ett fotoalbum som jag har fått av min styvfarsa och här ligger en melodica. Jag skulle lära mig spela för några år sen, här stör jag ingen, det är bara djuren som kommer att hata mig.

En gång började det brinna utanför. Jag sprang och hämtade vatten i en liten skogstjärn, men fick ringa brandkåren. De kom med fyrhjuling med släp som kunde ta 300 liter vatten.

Jag har inte haft nån lägenhet, bara högst tillfälliga. Jag brukar säga att det går snabbare att spela bort hus och hem än att punda bort det. Jag började spela när jag var 13-14 år. Men jag gillade också att vara i skogen när jag var barn, mormor kallade mig för lilla skogspojken.

TEXT **MARIA HAGSTRÖM**
FOTO: **ANNELI HILDONEN**

65

procent av hushållen på Stockholms landsbygd saknar tillgång till snabbt bredband. Följ utbyggnaden via Region Stockholms kartverktyg.

Stockholmaren lever längre

HÄLSA Stockholmarna lever längre och fler skattar sin hälsa som god eller mycket god. Allt färre dör av hjärtinfarkt, stroke och cancer. Medellivslängden i länet

är nu 85 år för kvinnor och 81 år för män. Det visar den folkhälsorapport som ges ut var fjärde år av Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin.

Allt är inte positivt. Fler snusar och fetman ökar. Och det finns stora skillnader mellan olika grupper.

– Ojämligheten är en av våra största

utmaningar. Vi behöver bli bättre på att fånga upp individer med riskfaktorer, säger hälso- och sjukvårdsdirektör Anders Ahlsson.

MARIA HAGSTRÖM

ISTOCKPHOTO

ISTOCKPHOTO

Second hand-butikerna får allt mer konkurrens och står inför en stor förändring.

HALLÅ DÄR

Julika Lamberth, tillväxtchef Region Stockholm, som väntar en stor brist på yrkesutbildad kompetens i flera branscher.

Varför råder det sådan brist?

– Störst brist väntas inom vård- och omsorgsyrkerna där det väntas sakna 17 000 personer år 2035. För få väljer de här yrkena samtidigt som exempelvis behovet ökar av att andelen äldre blir allt större. Sen har vi en teknikutveckling i form av ökad digitalisering som går rasande fort. IT och data lider ständigt brist på rätt kompetens.

Hur kan det här påverka Stockholmsregionen?

– Arbetskraftsbrist kan leda till försämrad kvalitet, service och längre väntetider. Det gäller exempelvis förarbristen på bussar och lastbilar. En brist kan också leda till minskade skatteintäkter och konkurrenskraft för Stockholm.

Vad kan göras för att minska bristen?

– Ingångsyrken kan ge möjlighet för personer att med relativt kort utbildning stötta befintlig personal för att senare kunna växa in i och vidareutbilda sig inom yrket. Det finns också en outnyttjad kompetens hos till exempel människor som på kort tid kommit till Sverige. Den kan tillvaratas genom så kallad validering.

Inom vilka yrken finns det ett överskott av kompetens?

– Exempel på såna yrken är löne- och personaladministratörer, sekreterare och journalister.

MARIA HAGSTRÖM

VINST KONTRA VÄLGÖRENHET

Välgörenhetsorganisationer får allt större konkurrens på second hand-marknaden. En ny studie visar hur det påverkar dem.

HANDEL Second hand-marknaden är under stor förändring. Förr dominerades den av välgörenhetsorganisationer, men de senaste åren har allt fler vinstdrivande företag trätt in.

– I övergången till en mer cirkulär ekonomi är det viktigt att inte enbart fokusera på hur vi kan minska den materiella konsumtionen utan även titta på sociala aspekter, säger Ola

Persson, forskare på KTH.

Erikshjälpen och Frälsningsarméns butiker Myrorna, där överskottet går till socialt arbete, har sett sjunkande kvalitet på de donerade kläderna. De menar att människor nu säljer sina bättre kläder via företagsplattformar, men också att snabbmodekonsumtionen har ökat.

För att möta konkurrensen och konsumenternas förväntningar, till exempel kring köpprocessen i butik, är professionalisering en vanlig strategi.

”Man skulle kunna hävda att vi inte borde investera för mycket

pengar för att utveckla vår verksamhet eftersom det faktiskt kan leda till att mindre pengar används för organisationens sociala syfte. Samtidigt hjälper investeringarna oss att säkra de mängder begagnade varor vi tar emot”, säger en representant från Stadsmissionen, som även uppger att butikernas främsta syfte är att integrera arbetslösa personer på arbetsmarknaden.

Än så länge är organisationernas butiker lönsamma. Samtidigt har en del vinstdrivande företag hittills svårt att uppnå lönsamhet.

MARIA HAGSTRÖM

MITT JOBB

Om yrken och
arbete i stan

JIMMY STRÖM
FÖNSTERPUTSARE

”Under en dag hinner jag runt 80 fönster”

– Jag rengör med en påläggare, en lång svamp med handtag, som jag doppar i en hink med fem liter ljummet vatten och en matsked Yes. Diskmedlet ska skumma. Sen har jag en skviss för att dra bort vattnet.

– Jag har en skruvmejsel i bältet för att öppna fönstren och ett rakblad för blomsaft eller målarfärg som sitter hårt. Och så två handdukar, en i frotté och en som inte luddar för att torka längst ned in mot glaset.

– Nu under våren hör kunderna av sig i maj när sopningen av sanden på gatorna är klar. Men det bästa är att putsa i mars, då får man njuta längst av rena fönster. I maj är det ju frömjöl som yr runt. Även om fönstren i innerstan blir smutsigare snabbare nöjer sig de flesta med fönsterputs två gånger om året.

– Moderna fönster är jobbiga. De har en beläggning mot ljus och en annan glasmassa för att vara ljudisolerande.

– Det tar på rygg och axlar att tvätta fönster, man måste träna och ha god fysik. Jobbet är fritt, folk blir glada när man kommer.

– Jag har putsat fönster i Stockholm i 23 år. Under en dag hinner jag runt 80 fönster. Mest hos privatpersoner, men jag har gjort Skatteskrapan och Naturhistoriska museet.

BERÄTTAT FÖR **GERD ERIKSSON**
FOTO AV **MAGNUS SANDBERG**

Jimmy Ström har fem liter skummande ljummet vatten i hinken, en påläggare, en skviss och två olika trasor.

Daniel Waluszewski har bott länge i söderort och samlat berättelser.

Gamla och nya händelser i Söderort

I guideboken *På plats i Söderort* visar Daniel Waluszewski vägen till 250 händelser som har inträffat i Söderort från forntid till nutid.

BOK Vid Valla gård i Årsta har flera ton silvermynt grävts upp, på Skarpnäcksfältet fick tyska

militärflygplan nödlända och i Skärholmen lyckades hemmafruar sänka landets livsmedelspriser.

– Jag har försökt hitta en blandning mellan historia och nutid och olika ämnen. Jag vill gärna att det ska finnas en knorr, nåt lite kul i händelserna, säger

Daniel Waluszewski som skrivit guideboken *På plats i Söderort*.

Här finns bland annat berättelsen om "Bodenspionen" i Aspudden som kan ha varit mytoman, den ståtliga kyrk-tuppen på Vantörs kyrka som slutade snurra av fågelbajs och om hur Spotify sägs ha fått sitt namn efter att en av grundarna hörde fel genom ett köksfönster i Rågsved.

Varför har du skrivit om just Söderort?

– Jag har bodde länge i Söderort. I Kärntorp, Enskededalen och senast i Farsta. Jag har samlat händelser under lång tid där.

I boken lyfter Daniel Waluszewski fram 250 händelser. Med hjälp av kartorna kan läsaren hitta och besöka platserna.

– Det är mycket som har hänt i ens närhet som man inte känner till. Det är lätt att bli förvånad. Jag gillar när det lokala lilla kopplas ihop med det stora och historiska.

MARIA HAGSTRÖM

Grafiska tecken i Stockholm

UTSTÄLLNING Staden är fylld med bokstäver, ord och symboler. Det kan vara trafikskyltar, reklam, inskriptioner och konsthälsningar.

Stadsmuseets utställning "Tecken på stan" ställer frågan: "kan de bidra till att ge liv åt miljön och försköna staden eller är de tvärtom ovälkomna och förfulande?"

Utställningen visar exempel på hur den här typen av inslag har sett ut och förändrats sedan mitten av 1800-talet och hur det kanske kan se ut i framtiden.

"Tecken på stan" pågår fram till november.

MARIA HAGSTRÖM

MARIA RUDLING

Hela staden blomstrar

UTSMYCKNING Stockholms stad smyckas med tusentals blommor. I år är temat "Under ytan – ovan molnen".

Färger som kan hittas bland korallrev och himlakroppar har gett ett blomstertema med basen i lila och blått, med inslag av orange, vitt och silver. Växternas form är inspirerad av bland annat stjärnor och korallrev.

Totalt planteras 660 urnor och 32 rabatter på 160 platser runtom i Stockholm. Under våren är det främst pensé, gyllenlack, ranunkel, tulpan och alunrot.

MARIA HAGSTRÖM

"Tittar vi bakåt i tiden brukar matpriserna i snitt stiga med en halv procent i mars, så det vi ser nu är fortfarande en hög prisökningstakt. Men den är inte lika hög som den senaste tiden."

John Eliasson, prisstatistiker på SCB. I mars i år steg priserna på livsmedel och alkoholfria drycker med 19,7 procent jämfört med mars förra året. Inte sedan början av 1950-talet har matpriserna ökat så mycket för konsumenterna i Sverige på ett år.

DU

BEHÖVER

INTE FÖRSTÅ

FÖR

ATT

ÄLSKA .

VAR OSQUARS BACKE NÄR KL. 13.21-13.58

EN UNG KVINNA med en svart rygsäck som hänger tung och lågt i banden ner över hennes rygg verkar stressad när hon stannar till och tar upp telefonen, svarar med lågröst och går sedan undan och vänder ryggen mot de andra gående.

Bokstäverna – totalt nio versaler – ovanpå skärmtaket till biblioteket står i rät vinkel ut mot gatan, kommer man från Östra stations-hållet kan man läsa dem rätt, annars är de bakvända – ketoilbib.

Det sitter en låsbygel av koppar på bokinkastet till höger om dörren, men inget lås i.

Ovanför ett halvmåneformat spröjsfönster vid nummer 12 i den äldre tegelfastigheten mitt emot biblioteket, en blå emaljskylt med vit text. ”Place des martyrs de la Resistance” – enligt KTH:s egen historieskrivning överlämnades skylten till Tolvan i samband med Nolle gasquen 1975 av Peter Krän och Dan Bergman, som kommit över den vid en semester i Frankrike medan de skrev sina examensarbeten i Holland.

Det står en felvänd 3:a – eller är det bokstaven för ett Ukrainskt ”je” i det Kyrilliska alfabetet? – innanför det låga staketet i planteringen till höger om dörren.

Två unga kvinnor i likadana svarta dunkappor delar på en cigarett i det högra valvet som leder in till den öppna, rektangulära innergården bakom huvudbyggnaden.

DÄR OSQUARS BACKE börjar nere vid korsningen Drottning Kristinas väg/Lindstedtsvägen, läggs den med sten. På höger sida en bit med kullersten närmast husen där cyklarna parkeras, gatan sedan med mindre gatsten i bågar, samt en dubbel rand med bredare gatsten mitt i backen.

En banderoll mellan husen påminner om att det är tid att köpa biljetter till spexet.

Ett blått fordon med röd sufflett från Gamla Enskede Lådcyklar står inbackad mot fasaden med ryggen först.

I solen, med ryggen mot väggen, vid sidan av dörren in till nummer 5 står en kvinna i grå öppen jacka och textar blixtnsabbt med båda tummarna, en ung man i grå rock med en svart väska över vänster axel passerar henne uppifrån och de hälsar snabbt på varandra.

De övervintrade klängväxterna på de gamla tegelfasaderna – det är äldre tegelhus på båda sidor av backen – väntar vår, stammarna skyddade av svarta stålbågar i marken framför där de möter jord.

Till höger där backen börjar en blå brevlåda märkt ”KTH Internpost”.

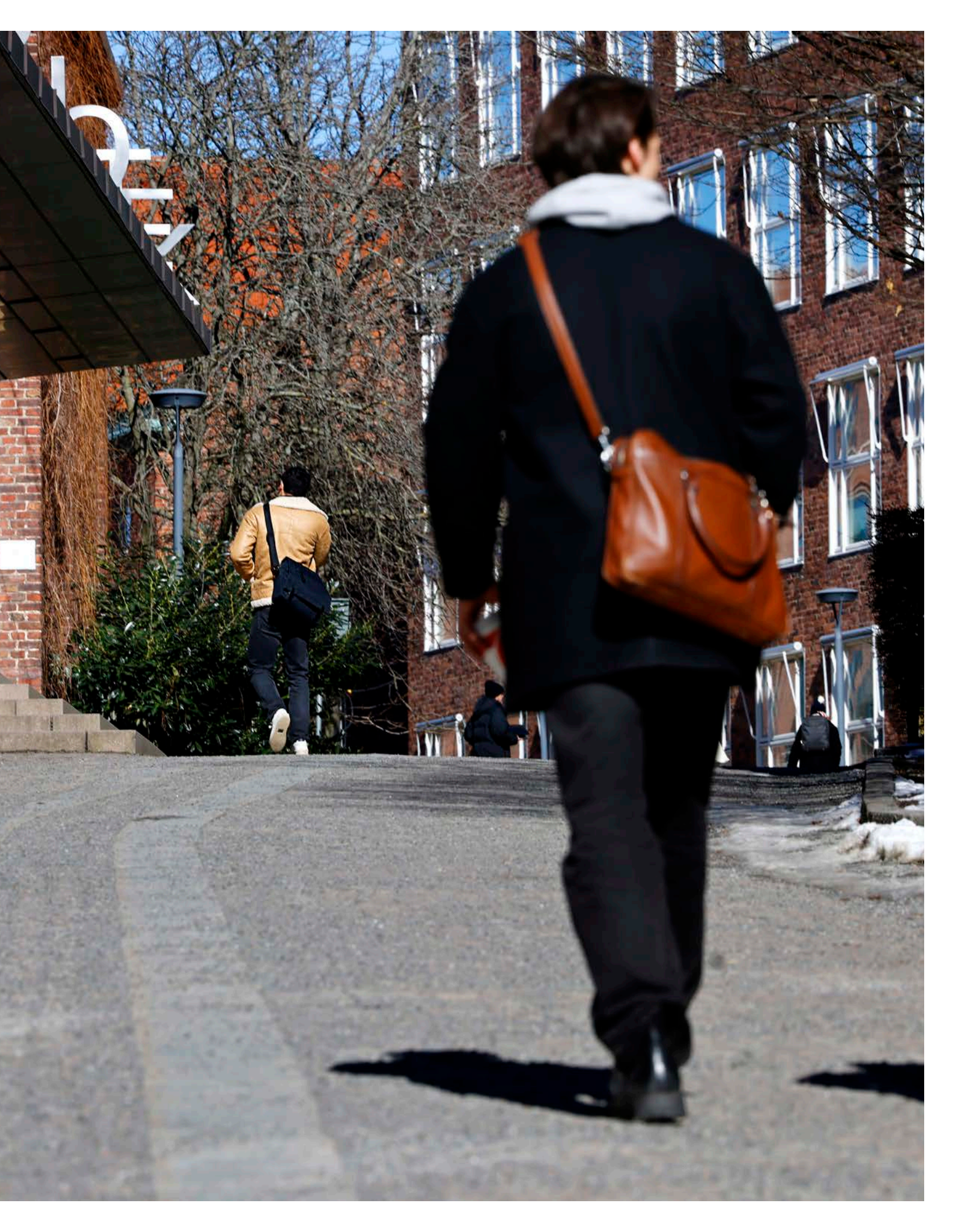
Uppifrån biblioteket klingar ett skratt till sekundsabbt, sedan dör det ut.

TEXT **ULF STOLT**

FOTO: **MAGNUS SANDBERG**

”En dubbel
rand med
bredare
gatsten mitt
i backen.”

A portrait of actress Ala Riani. She has dark hair styled in two thick braids. She is wearing a teal top with a vibrant floral pattern in red, pink, and yellow. She has a gold necklace and a gold earring. The background is a plain, dark grey.

Skådespelaren Ala Riani har varit aktivist i många år rörandes Kurdistanfrågan. Hon har deltagit i upprop, samlat in namnunderskrifter och skrivit debattartiklar. Hon har också arbetat för Kvinna till kvinna i Erbil i irakiska Kurdistan.

FÖRFATTAREN ALA RIANI

”Jag har ärvt kampen, den finns i mitt dna”

När protester utbröt i Iran kände skådespelaren Ala Riani att det var dags för boken *Krigets dotter* att komma ut. Den är ett kärleksbrev till hennes föräldrar, men handlar också om kurdernas långa frihetskamp.

TEXT MARIA HAGSTRÖM FOTO VIKTOR GÅRDSÅTER

NATTEN ALA RIANI föddes föll bomber över Mahabad. Mamma Merze låg i ett mörkt sjukhusrum. Det fanns ingen elektricitet och inte heller några läkare eller sjuksköterskor – de hade flytt. I det övergivna sjukhuset hade Merze med sig svärmor och sin syster som var barnmorska.

– När jag ser nyblivna föräldrar gå med sina barnvagnar i Stockholm tänker jag på den framtidstro de har, att det finns en trygghet här, säger Ala Riani när hon satt sig vid ett fönsterbord i Teaterbaren med utsikt över citys gator, under en paus från att läsa sagor och spela teater i biblioteket ”Rum för barn”.

– Min mamma, som ung kurdisk kvinna, behövde istället försöka hålla sig och sitt barn vid liv. Hur uppfostrar man barn i en sån miljö? Hur håller man drömmar

vid liv? Frågar man barnet: vad ska du bli när du blir stor? Det är ett helt folk som lever så.

Ala Rianis föräldrar var 22 och 24 år när hon föddes. Två unga konstnärliga människor, med talang för musik, teater och poesi, men som tvingades ägna livet i östra Kurdistan, i Iran, åt överlevnad, kamp för frigörelse och så småningom flykt och ett nytt liv i Sverige.

Ala Riani berättar att hon precis innan intervjun läste en artikel, där goda förutsättningar för lycka punktades upp.

– Den första punkten var att ha haft en trygg barndom. Det hade inte mina föräldrar och inte deras föräldrar heller. Kurderna är ett djupt traumatiserat folk. De måste ha så många ärr på sina hjärtan och själar, säger hon och fortsätter:

–En av de andra punkterna i artikeln var att ha nära människor runtomkring sig - ett rikt socialt liv. Min mamma och pappa var unga när de behövde fly. De berövades ett liv nära sina föräldrar och syskon. Och när nån går bort begravs personen utan att de fått ta avsked. Vad gör det med en människa?

IMAJKOMMER Ala Rianis bok *Krigets dotter* ut. Hon ser den som ett kärleksbrev till sina föräldrar, men också en möjlighet att få berätta om kurdernas över 100 år långa motstånd och kamp för frigörelse.

Det var egentligen inte tänkt som en bok. Först skrev hon för sin egen skull, sedan som en

eventuell pjäs. Men manuset växte sig allt större. Hon la ifrån sig det i perioder, det var för plågsamt. Men till slut, i höstas, när den unga kurdiska kvinnan Jina Amini misshandlades till döds av sedlighetspolisen i Teheran och protester i Iran blossade upp, var det dags. Boken skulle ut. För allt hänger ihop.

Historien om den lilla flickan Ala, vars första tidiga minnen var färggranna men som plötsligt tappade all färg. Hon som sedan ”kom undan” när miljoner människor blev kvar. De som lever en historia som levts av flera generationer.

–Vi kurder får väldigt sällan föra vår egen talan. Här berättar jag utifrån vårt perspektiv, utan andras politiska agendor, ekonomiska, politiska eller nationalistiska intressen. Det är en liten flickas röst som får eka i min vuxna kropp.

Minnen från Ala Rianis tidiga barndom varvas med historiska utblickar i kampen för frihet i Kurdistan under 1900-talet.

– Kurdistan är en konflikt som är försummad och osynliggjord. Genom att det är ett ►►

ALA RIANI

Född: 1980 i Mahabad Iran, men flydde 1986 till Sverige tillsammans med sin familj.

Gör: Skådespelare och har medverkat i bland annat *Kalifat*, *Det som göms i snö*, *Maria Wern* och *Kärlek och anarki*.

Aktuell med: Boken *Krigets dotter* som släpps 5 maj via Natur och Kultur.

Ala Riani har medverkat i flera tv- och filmproduktioner. Bland annat har hon spelat Tuba i tv-serien *Kalifat*. För huvudrollen i kortfilmen *Leyla* fick hon pris för "Bästa skådespelare" på STOCKmotion 2021.

kolonialt arv så tar man aldrig riktigt tag i den konflikten. Det handlar om geopolitiska intressen. Olja, pengar och makt går före mänskliga rättigheter.

Hon kallar kurderna för ett bortglömt folk.

– För många är det till exempel inte känt att det inom Irans gränser finns minst tio miljoner kurder. De får inte prata sitt språk eller bära sina rätta namn.

VÄRLDEN KOM ATT känna mördade Jina Amini som "Mahsa", hennes statssanktionerade namn, eftersom hennes kurdiska namn är förbjudet. Ala Riani påpekar att även feminister runt om i världen, som visar sitt stöd för "iranska kvinnor", använder "Mahsa".

– Jina är symbolen för en feministisk revolution. Hela världen känner igen hennes ansikte,

**"OLJA,
PENGAR
OCH MAKT
GÅR FÖRE
MÄNSKLIGA
RÄTTIGHETER."**

men under ett namn som inte är hennes. Inte ens i hennes död fick hon vara den hon är. De som säger sig vara för förändring fortsätter reproducera det förtryck som sker mot kurder i Iran genom att fortsätta kalla henne Mahsa.

Många tog också efter de slagord som kvinnor ropade på Jina Aminis begravning – "Jin, jijan, azadi".

– Men de flesta vet inte varifrån de kommer och att det är en symbol för den kurdiska kvinnans kamp mot kolonialism och förtryck, säger Ala Riani som har satt slagorden som underrubrik på sin bok: "Kvinna, liv, frihet".

Att vara kvinna och kurd innebär ett dubbelt förtryck.

– I Iran lever kvinnan under könsapartheid, där hon bokstaveligt talat är värd halva mannen, juridiskt sätt, på alla sätt. Den

kurdiska kvinnan har ytterligare lager tyngd på det. Som kurd är du bärare på vissa epitet som du inte kan skala av dig. Så fort du stiger utanför ditt hem så utgör du ett hot mot systemet, du är ett motstånd bara av att vara dig själv, säga att du är kurd och prata ditt språk. Jina utsattes för ett våld som förmodligen var brutaltare för att hon var kurdisk kvinna.

I den folkliga resning som sker i Iran har kurderna en avgörande roll för att störta diktaturen, menar Ala Riani. Det var i de kurdiska områdena som protesterna startade.

– Jag kan känna hopp. Det hade inte gått att vara aktiv i de här frågorna, skriva debattartiklar, göra namninsamlingar, om jag hade varit pessimist. Jag har ärvt kampen, det är som att den finns i mitt dna. ■

Med väskan genom livet

MIN RESVÄSKA HAR klistermärken med streckkoder, repor efter flygplatshantering och fläckar från leriga flak. Den är beige och egentligen ganska alldaglig, men det är ju inte ytan som räknas. Den har burit saker utan att skvallra. Hört hemligheter och "what happens in Spain stays in Spain". Den har ibland innehållit alkohol och andra gånger blöjor. Eller dator och böcker och ett nerskrivet utkast till ett brölloppstal. Magtröjor och mini-skirts och tröjor som döljer axlar och kjolar som döljer knän. Och den har packats med grejer den inte borde kunna bära. Som den tunga stenen från en avlägsen strand.

Den är mitt bagage. En trogen följeslagare över kullerstengator och svettluktande heltäckningsmattor. Den har burits på huvudet av män som är betydligt mindre än jag, likt ett kolonialt arv. Den har försvunnit upp i hissar med okända tjänare och jag har hoppats att den ska hamna i rätt korridor. Den hittar alltid fram, för man kan lita på de allra flesta.

Väskan har inte fastnat i tullen när den borde. Ingen misstänker att en alldaglig beige väska är full av limoncello. Ytan räknas ändå. Den har också klarat sig undan intrång trots att kodlåset länge var 0000. När jag till slut ändrade koden gick låset inte att få upp. Kanske var det för mycket koder överallt för att minnas rätt? Kod till mobilen, datorn och bank-id. Portkoden till kontoret, mitt hus och förskolan. Koder och lösenord i all oändlig jävlighet, spärrar överallt. Till slut öppnade sig väskan och släppte in mig. Nu låser jag den aldrig igen. Det går ju ändå att lita på de allra flesta.

**MARIA
HAGSTRÖM**

Nyhetsredaktör
och reporter

"Väskan har inte fastnat i tullen när den borde."

DEN HAR LEGAT utslagen under ett berg av ovikta kläder och den har knölats in bredvid andra väskor i trånga tåg. Alla på väg mot var sitt mål, med var sin människa.

Min resväska har skrattat åt mig: "tror du verkligen att du får med dig allt det där?!" Jag har skrattat tillbaka. Jag vet att min resväska klarar allt. Och den har sett mig klara det mesta. Den har sett mig nykär och hjärtekrossad. Stressad och pressad och avslappnad och lugnare än på länge.

Den har åkt hem till mina föräldrar i mitt barndomshem. Och den har stått på min pappas övervakning och sedan på min mammas nedervåning, i olika hus. Den har hört min oro för hur det skulle bli. Sett mig förstå att det blev bäst så ändå.

Den har bevittnat fattigdom och kamp i världen. En pappas lättnad över det första regnet efter den långa torkan och en mammas lycka över att kunna ge sina barn mässlingsvaccin. Följt med dit barn har flytt. Och till en plats där kvinnorna styr.

Resväskan har ibland gett mig dåligt klimatsamvete, men den har också gett mig perspektiv. Jag har förutsättningar som många inte har, tack vare min plats på jorden. Men jag har behövt påminnas när

vardagen har blivit vanlighet igen – jag är privilegierad. Och jag bor inte i en väska. Men man lever i sin egen verklighet, som kan ta vägen var som helst.

Ibland har min väska stått ouppackad länge hemma och påmint mig om att det finns ett "efter". Men minnena finns kvar. Sen har den stått i förrådet och längtat bort från mörk vinter. Den har stått där och varit min längtan ut. ■

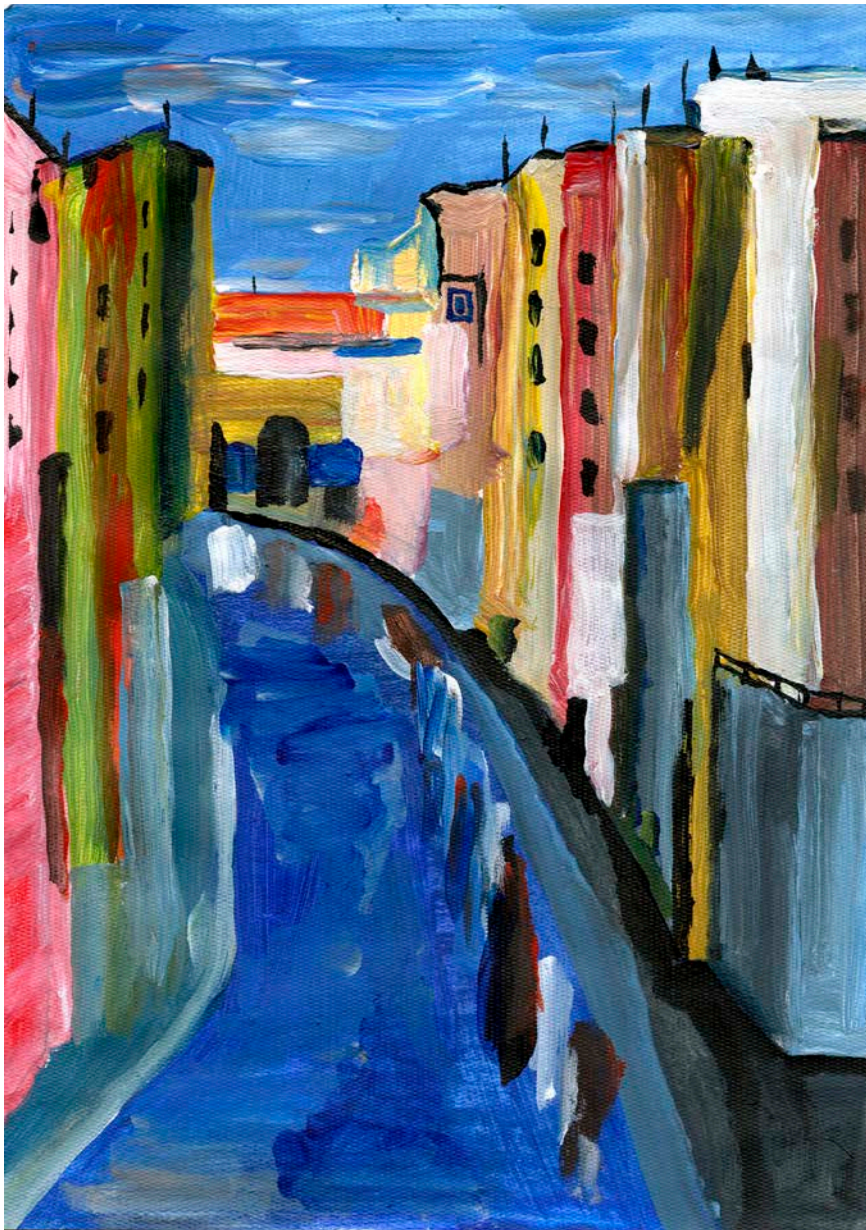

Illustration av LO

SVERIGE IDAG

Min mamma var ju generationen som föddes i slutet av 1930-talet. Hon började resonera med mej om att världen börjat bli helt galen. "Pappa och jag har ju varit ett par i snart femtio år, vi har hållit ihop i vått och torrt, kämpat även om våra pengar inte var i överflöd så fick våra barn kärlek och värme". Hade hon levt nu hade hon

blivit helt förskräckt över det som händer i Sverige, bara det här med barn.

Tänk pappan som hade vårdnaden och stryper eller om det var att han dränkte sin son, fruktansvärt. Mamma var så rättvis, klok, jag hade en bra barndom men vi väljer våra liv, jag har tre syskon, ingen har vänt mej ryggen trots att jag levt som jag gjort.

Synd att hon inte fick se nu

hur det går för mig för nu har jag ju lägenhet. Okey, visst var det jobbigt när Ronny avled men min son Lenny fanns där, han sa "ring när du vill mamma, kväll, morgon, natt om det är jobbigt". Det tyckte jag var så fint gjort. Och mina kusiner har också varit helt otroliga som hjälpt mig med två äldre barn jag har. Jag hoppas kriget snart tar slut så människor får ett värdigt liv.

Lena Freij

SMUTSIGA FÖTTER

Tänk när jag var 12 år. Min klasskompis och jag var ute och gick, det hade regnat så det var liksom lerigt ute. Vi gick barfota, både Eva och jag råkade trampa i leran, det var väldigt smutsigt på både trottoarerna och gator. Vi gick hem till Eva. Hon gick först in och direkt till badrummet för att tvättade fötterna.

Jag stod kvar i deras hall då säger Evas mamma: "Ta av dig tråskorna och gå in i Evas rum". Jag glömmmer aldrig det för jag hade inga skor, jag var barfota. "Jaha, det var därför Eva gick in i badrummet och tvättade fötterna. Nu får du gå och tvätta dina fötter också", sa Evas mamma.

Jag gnuggade bort leran sen fick vi varm choklad. Barndomsminnen som man aldrig glömmmer.

Lena Freij

DIALOG I HEMLIGHET

Så här lät detta jag råkade höra:

- Hej, det var länge sedan.
- Hej själv. Läget?
- Hyfsat.

– Jag har kommit på att de som vill höra om en hemlighet är nyfikna.

– Varför då?

– Jo, om man berättar en hemlighet så är det inte längre en hemlighet.

– Jag förstår, då kan ju hemligheten förvandlas till en lögn om den sedan förs vidare från mun till mun.

– Personligen tycker jag att man ska låta bli att vara alltför nyfiken, och våga titta sig själv i spegeln och fråga sig själv om det finns något att rannsaka sig själv för.

Dagge

Illustration av **Lena Freij**

VÅR?

Så sitter man här som en sur liten skit.
Snöflingorna singlar ner, helt naken vit.

Nu igen...

Tar det aldrig slut? Det bara snöar.

Det BLIR alltså ingen vår? Den här snön är som ett varigt sår.

Trodde det här skulle bli ett bättre år...

På grund av det här kan man undra hur man mår?

Jo man ramlar, får ont i sitt lår.

Aj, aj, här finns det inget salt.

Ramlade, slog mig och det var inte allt.

Dessutom är det väldigt kallt på natten.

Man kan tro man är dum i hatten?

Magdalena 407

VÅR

Vårstrålar väck mig till liv, väck mig till liv.

Fågelsång väck mig till , väck mig till liv.

Lilla måsunge flyg, flyg.

Morgondagg väck mig till liv, väck mig till liv.

Morgonsol väck mig till liv, väck mig till liv.

Lilla måsunge flyg, flyg.

Väckarklocka väck mig till liv, väck mig till liv.

Frukostgröt väck mig till liv, väck mig till liv.

Lilla måsunge flyg, flyg.

Tess

Illustration av **Lena Freij**

Illustration av **LO**

THE TALLEST MAN

ON

Med en bunt ackordstämda mandoliner och gitarrer och nya skivan *Henry St.*, ger sig Kristian Matsson – The Tallest Man On Earth – ut på turné igen. Efter pandemin tar han inte musiken för given längre. För även om han blivit bra på att odla grönsaker – vad ska han i så fall göra med den där oron i bröstet som instrumenten och musiken alltid stillat. **Ulf Stolt** Foto **Peter Westrup**

EARTH

D

et fanns tillfällen, ganska många tillfällen faktiskt, under pandemin då Kristian Matsson satt mer eller mindre isolerad på sin gård i Dalarna och på riktigt undrade om livemusik över huvudet skulle komma tillbaka och bli verklighet igen.

Om det han ägnat i stort sett hela sitt vuxna liv till att göra – att med utgångspunkt från New York åka runt i världen med en bunt gitarrer och uppträda – fortsatt skulle vara hans yrke.

Väntan på ett tydligt svar skapade en absolut ödmjukhet.

Så den Kristian Matsson som nu enleveras från den svarta turnébuss som står parkerad på gatan utanför bakdörren till Amager Bio i Köpenhamn av turnéledaren, och slår sig ner i den låga soffan en trappa upp i produktionskontoret är... förväntansfull. Och märkbart tillfreds.

– Det är högintensivt men inte stressigt, det är bara skönt att va igång och turnera. Jag har precis sovit hela natten för första gången på flera dagar. Vi kom över från USA för tre dar sen och jag har varit så jetlaggad och haft mycket att göra.

Turnésvängen i USA var en liten specialturné som skivbolaget ville att de skulle göra innan nya skivan *Henry St.* släpps, vara tillgängliga för press där borta en period, göra spelningar dit journalister och andra betydelsefulla kunde flygas och bussas in.

– Det blev mycket flygande, checka in tjugosex gitarrer som specialbagage och sånt... Nu börjar vi turnera på riktigt och har våra grejer och turnébuss. Underbart skönt.

Kristian Matsson skjuter ner klockan på handleden på vänster hand och minns hur det blev senast han turnerade, efter de två första spelningarna av fyra de skulle göra i Chicago i början av mars 2020, hur de satt i en lägenhet och hörde att Kalifornien – det var dit de skulle åka efter de fyra kvällarna i Chicago – nu stängde ner, ”det var tumultartat, ingen visste nåt”.

Innan han åkte till Chicago hade han bara noterat att handsprit börjat ta slut i butikerna i Brooklyn.

– Jag åkte tillbaka hem till New York, som var en spökstad då. Och lyckades hinna få tag på en hyrbil som jag bokade i en månad och åkte upstate till vänner som bor där. I stan var det otroligt spökligt – tyst på gatorna, förutom alla sirener...

– Jag väntade upstate New York och började köra några livestreams. Jag hade energi, hade precis släppt en skiva jag skulle börja turnera på, så jag gjorde det några gånger. Efter tio veckor där insåg jag att det här året kommer ju i alla fall vara inställt.

Gården i Dalarna, den ligger på ett överkomligt avstånd till Leksand där han växte upp, har han haft sedan 2012 – ”jag har verkligen haft en lyxtillvaro med lägenhet i Brooklyn och gården att åka hem till” – och hans föräldrar bor i närheten.

Sedan 2008 har han varit i USA på ett artistvisum. Han visste att om han lämnade landet nu så skulle gränsen vara stängd.

Första tanken var att han skulle bli borta från New York och lägenheten i hörnet av Henry Street och President Street i Brooklyn i några månader.

Sanningen blev den att han aldrig återvände.

Han beskriver det som en lång kalibrering. Han bodde på gården, nära sina föräldrar och vänner, men träffade dem inte så ofta, levde ganska isolerad.

– Jag fick en sorts insikt om vilket guldställe det är. Och hur mycket tryggare Sverige är jämfört med en massa andra ställen, men framför allt USA – även om jag hade lyxen av en jättebra sjukförsäkring.

– Vilket skyddsnet vi har i Sverige och jag tar det för givet. Det räcker att bo ett tag i ett annat land som inte har det för att inse att det är en lyx och nåt vi inte får schabbla bort.

Just nu går en dokumentär på HBO Max, *Running With our Eyes Closed* om en kollega till Kristian Matsson, amerikanen Jason Isbell. Som också han tycks haft en liknande erfarenhet av isoleringen under pandemin – att den var livsavgörande, gav insikter, mod att förändra och erbjöd nya möjligheter.

För mycket hände inom Kristian Matsson under de här dagarna, nätterna, månaderna och till slut år i covidkarantän och mer eller mindre isolering där på gården i Dalarna.

– Jag körde på som vanligt först, skrev låtar, spelade jämt. Men efter ett tag insåg jag att allting jag skrev var så mörkt, inte nåt jag ville bära med mig – vem vill höra det här, och jag vill absolut inte spela de här låtarna...

Det blev uppenbart tydligt för honom när det togs bort, att hans inspiration kommer från interaktionen med andra människor, av att resa, träffa främlingar, prata med vänner, gå på dejter, vara i förhållanden, allt sådant vanligt liv – att det är i det skapandet finns.

– Det är det som är krutet. Det finns inte i min hjärna, jag går inte runt och bär på nåt geni, det är fyra tankar som studsar runt och krockar med varann i min skalle.

Dels det sociala livet, men också den fysiska rörelsen, att förflytta sig och uppleva nya platser, se nytt – både att komma fram men också att ta sig dit man ska.

– Det mesta jag gjort i mitt vuxna liv är att turnera och åka runt. Jag insåg att det är så min hjärna funkar, man sitter på ett tag eller ett flygplan, då kan det bara rinna ▶▶▶

”Det mesta jag gjort i mitt vuxna liv är att turnera och åka runt.”

Kristian Matsson

■ Född: 30 april 1983 i Leksand, Dalarna

■ Gör: Musiker, låtskrivare, grönsaksodlare. Under artistnamnet "The Tallest Man On Earth" har han gjort musik sedan 2006 då hans första låtar laddades upp på MySpace.

■ Aktuell: 14 april kom sjätte skivan *Henry St.*, döpt efter adressen han tidigare bott på i Brooklyn, New York. Ute på världsturné, för första gången med fullt band – Nils Törnqvist trummor, Mark Paulson gitarr, keyboards och violin genom effekter, Sinclair Palmer, bas och viola. Spelar på Cirkus 6 och 7 maj.

på när man skriver. När jag bara var i mitt – insåg jag då – icke-geni, och bara matades med nyheter som påminde oss om vår dödlighet, då försvann dagdrömmeriet.

Och när dagdrömmeriet – en viktig livlina för honom sedan tonåren – försvann, så omintetgjordes också syftet med det han gör.

– Jag tror inte att ett verk i sitt eget vacuum är nånting. Man kan ju bli hur filosofisk och pretentiös som helst... men det här med att jag kan skriva en låt och va abstrakt i mitt uttryck om nåt som hänt i mitt liv eller som jag sett nån göra, men det är ganska kryptiskt vad det är. Men att då låta nån annan få tolka det till sitt på samma sätt som jag gör med andras musik... .

Han beskriver det som att när syftet försvann så var det inte längre så härligt att lyssna på det. Det blev han som var mottagaren och han tröttnade på det efter tre lyssningar, det födde inget nytt.

– Det slutna kretsloppet blev inget bra, det hade inget värde för mig. Jag skriver låtar och släpper skivor, men jag ser det här att vara scenartist som en del av hela uttrycket av låten. För då förändras låtarna kväll efter kväll beroende på vad det är för energi i rummet. När det inte fanns så slutade jag helt enkelt.

Kristian Matsson klev i stället i ett par stövlar, hämtade en spade bakom en av bodarna på tomten och började odla.

– Jag odlade störbönor, vaxbönor, olika betor, svartkål, grönkål, ärtor, potatis, morötter och en massa olika sallader och mangold och... det var ett frenetiskt adhd-odlande.

Han lägger höger hand över bröstbenet och beskriver hur han hela livet använt musiken som "ett nervstillande, en genväg".

– Jag har ju en nära relation till en pirrande ångest som jag lyckats kanalisera om till nåt positivt genom instrumenten och musiken. När jag inte hade det blev det ett jävla rantande runt i huset och "vad ska jag göra nu?". Och jag insåg också att jag tagit den för givet, musiken.

För att den liksom alltid funnits där, som en plats att gå till när ångesten gör sig påmind.

"Jag känner mig ju mer som mig själv på scenen än när jag är ute i samhället."

– Jag kan knuffa in energier i det som kommer från det, energier som skulle kunna vara en bubblande ångest i ett bröst i stället. För det är ju en kraft där. Men att då få trycka ut den i musik i stället, uttrycka den här förvirringen som alltid kommer finnas i mitt liv.

I det sammanhanget spelar konserterna också en roll.

– Jag känner mig ju mer som mig själv på scenen än när jag är ute i samhället – så här mår min kropp. Ibland vill jag bara skrika, hoppa runt eller stirra nån i ögonen, på scenen har jag full frihet att göra det. Efter en spelning har jag fått ut mycket.

Han lutar sig framåt i soffan, skrattar till lite.

– Men det är ju bra också att alla i ett samhälle inte betar sig som scenkonstnärer. En del måste ju göra det. Men att ha lyxen att få gestalta nåt som är närmre det som tankar och känslor, impulser, verkligen är i kroppen är ju så otroligt härligt. För mig är det mycket lättare att simma i den grejen, för jag behöver inte anpassa nånting. Det är bara att åka med.

Så det var allt detta odlingen fick ersätta för honom när musiken tystnade och stängde ner.

– Jag började odla för att va i nuet, trötta ut mig fysiskt och mentalt, och gå all in i nåt på samma sätt jag gått all in i musiken. Och det blev ju en väldigt dräglig tillvaro av det.

Han skapade en närmast självförsörjande plats, rent näringsmässigt. Det blev med tiden så mycket att han fick be kompisar och föräldrar komma förbi för att regelbundet hämta av hans grödor.

– Jag pissade rosa en hel sommar för jag åt rödbetor varje dag.

Nya skivan *Henry St.* släpptes 14 april, hans första skiva med egna låtar sedan *I Love You. It's a Fever Dream* från 2019.

Men ingen av låtarna på nya skivan är skrivna i lägenheten på Henry Street i Brooklyn som gett skivan sitt namn och där han tidigare bodde. Eller egentligen ens på gården i Dalarna.

– De flesta låtarna är skrivna i North Carolina, förutom "Every little heart". En del embryon till låtarna startade i Dalarna, men eftersom jag inte ville göra nåt klart där så var det bara embryon.

Han berättar om stöket vid den amerikanska gränsen under några månader när den skulle öppnas upp igen efter pandemin, hur de först fick tillstånd att resa in som sedan avslogs med kort varsel och utan förklaring. Hur dispenser utfärdades och drogs in, spelningar bokades och fick bokas av. ▶▶▶

God stämning

■ **Kristian Matsson stämmer sina gitarrer, banjos och mandoliner i olika öppna stämningar, han har cirka tolv instrument med sig på turnén nu med olika stämningar.**

■ **Att stämma i ett öppet ackord ger honom en annan klangbild och ett annat sätt att ta ackord och spela melodier. Inspirationen till att stämma i öppna ackord har han fått av gamla blues- och folkmusiker.**

■ **"För mig blir det mer levande. Jag kan tröttna på en stämning. För det blir ofta att jag har en favoritstämma i några veckor."**

Kristian Matsson på scenen under turnépremiären på Amager Bio i Köpenhamn. Som vanligt Bruce Lee-hoppade han in på scenen till tonerna av Håkan Hellströms "Försent för Edelweiss" – hans gå på-låt sedan mer än ett decennium.

”Eftersom jag spelat så mycket själv har jag ju utvecklat det där med dynamiken och kan styra en spelning precis som jag vill. För första gången har jag nu haft självförtroende att fråga de musiker som kan följa med på det.”

Han har testat fingerplektrum - "jag hoppar runt för mycket, de flyger bara av" - och att gå på nagelsalong. Men det som funkar bäst för hans fingerpicking är att spela med ett tamplektrum och att på handens övriga fyra fingrar limma på naglar själv. De räcker en spelning, sedan tar han av dem och limmar på nya nästa gång.

– En månad senare öppnade de gränserna helt igen, och då bestämde jag att jag åker till North Carolina nu. Först åkte jag till New York, jag hade ju gjort mig av med min lägenhet men hade en del saker i en lagerlokal. De flesta av mina musikervänner bor i North Carolina, jag tänkte att jag skulle spela in skivan där sen.

Men bara tanken på att han skulle få träffa människor och spela musik igen satte igång maskineriet. Så han hade en låt med sig.

– När jag hade min biljett så satte jag mig vid köksbordet och skrev "Every little heart". Men sen satt jag där i North Carolina och skrev och skrev. Jag hade nog tjugo demos när vi började spela in. Vi spelade in fjorton låtar, släppte elva.

Medan han gått omkring på gården i Dalarna och gallrat sallad och spelat flygelhorn, pedalsteel, klarinett och trumpet, så hade han funderat en hel del. På varför han spelar in som han gör, varför han gör allt själv och inte ber andra om hjälp eller gör det med ett band.

– Att jag tidigare gjort så mycket själv bygger på att jag haft ett lågt självförtroende, en tro att låtarna inte är bra nog, att jag inte är lika bra som mina talangfulla kompisar. Så jag har inte vågat fråga dom – jag har gjort det själv i stället. Så slipper man göra sig sårbar.

– Så funkade det för mig under många år. Sen kom mot slutet av pandemin en insikt om att så här kan jag ju fan inte hålla på, det är ju en slags omvänd narcissism. Det blev så centrerat runt mig, allting, jag tänkte att fan släpp loss.

Restriktionerna lättade, artister fick börja göra mindre spelningar med begränsad publik.

– Jag insåg när jag gjorde det att jag kommer ju spela även om det bara är tjugo pers i publiken, eller om det är tjugo tusen. Jag kommer ju göra det här. Och med den insikten kom en enorm frihet, att jag struntar i vad folk tycker, om jag är populär eller inte, jag kan bara skjuta undan musikbranschtanket och karriärtanket – jag kommer spela hur som helst. Och med det kom självförtroende och en oräddhet.

Henry St. är därför den skiva han är mest stolt över att ha gjort, "i och med att spökerna är borta".

– Jag har väl inte satsat på att bli kommersiell och omtyckt innan, men kanske haft en tanke på att skydda en sorts trygghet. Jag kommer ju inte från pengar, hade en massa jobb när jag växte upp. Jag har jobbat i dörrfabrik, varit fönsterputsare, städare, jobbat i mataffär, sen började jag jobba som forskollärare och pluggade till att bli det.

Och blev nästan klar. Han hoppade av utbildningen några månader innan examen. För att han börjat turnera som The Tallest Man On Earth.

– Jag trodde ju inte det här skulle bli ett jobb jag skulle tjäna pengar på, så jag försökte göra båda samtidigt. Mot slutet blev det ohållbart. Jag var i USA på turné, öppnade för Bon Iver, och var tvungen att gå upp fyra på morgonen för att logga in till distansstudier på Högskolan Dalarna. Jag sov aldrig, bara spelade och pluggade. Sen tänkte jag en dag att "du är i USA och spelar, det kanske kan gå det här".

Blicken mot USA har han haft länge. Sedan tidiga tonår. Sedan han började vandrigen in i musiken via Bob Dylan och namn han läste på skivkonvolut och sedan gick till biblioteket i Leksand och lånade cd-skivor – "man fick låna tio skivor i två veckor" – och trådade sig vidare. Via mp3-bloggare som riktade in sig på smal, obskyr musik hittade han bland andra Skip James.

– Han spelade i ett öppet d-moll. För mig, uppvuxen i Sverige långt från den amerikanska södern, lät det som att det kom från rymden. Dels var det lo-fi inspelningar, vilket jag snöade in lite på.

Senare hittade han folkloristen och musikarkivarien Bascom Lamar Lunsford från North Carolina.

– Han red runt i södern och spelade in folk med bandspelare. Och även spelade in egna skivor för att dokumentera andra. Han hade hört nån som spelade men som inte ville spela in, då lärde han sig låten och spelade in den. Hans banjo- och sångstil tycker jag är helt fantastisk. Hur han lät och sjöng blev en stor inspiration för mig.

”Så här kan jag ju fan inte hålla på, det är ju en slags omvänd narcissism.”

– Det var otroligt, från att komma från sport-Leksand – och jag höll på med alla sporter, sen vart det mer skateboard och jag tävlade i snowboard. Men sen öppnade hela den här världen upp sig genom musiken. Jag letar fortfarande runt i den.

En av låtarnas på skivan heter ”Major League”. En inspiration bakom låten är filmerna med samma titel från 80- och 90-talet, med Charlie Sheen i huvudrollen. Kristian Matsson spelade baseball.

– Jag var en medioker tredjebas-spelare. Baseball startade i Leksand för att två bröder åkte till USA och gick på collage på femtiotalet typ, och tog med sig sporten hem.

– Jag spelade i pojklaget, vi hade nån avdankad amerikan som tränare som var helt fantastisk. Attraktionen var

ju också att jag trodde att New York och Cleveland var liksom jämbördiga städer. Jag visste ju inte. USA var så långt borta och man upplevde det genom kultur och film.

Dörren öppnas. Det är turnémanager Etjen van der Vliet som lite diskret påminner om att det är soundcheck klockan fyra – om några minuter.

Hur kommer det sig att det blev artistnamnet The Tallest Man On Earth?

– Jag behövde ett namn. En kompis hjälpte mig lägga upp mina första låtar på MySpace. Han var inne på amerikanska resandecirkusar, kollade mycket sånt på nätet. Och det var en svensk som han hittade när han kikade runt där som kallade sig The Tallest Man On Earth, men som verkligen inte var det – han stod på grejer och sånt, lurades, bluffade.

The Tallest Man On Earth tog sina första ackord på Restaurang Landet vid Telefonplan.

– Ja, faktiskt. Det var första gången jag spelade solo och det var första gången jag spelade som The Tallest Man On Earth. Jag hade inte fler låtar än de på MySpace, så jag fick skriva till några nya som sen kom med på första ep:n *Shallow Grave*.

– Jag gjorde den där spelningen på Landet och så fastnade namnet. ■

Kristian Matsson gillar att fotografera:

– I New York fotade jag hundar på gatan. Jag har en Roliflex, en 3,5:a. Och en Hasselblad jag använder mycket. Jag plåtar allt möjligt. För var det mest människor på turné, kompisar. Jag har gjort all naturpörr som går att göra.

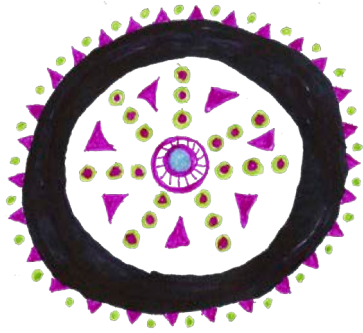

Illustration av Lena Freij

DEM SOM SA VAD

Vad jobbigt det är när man vill prata med en person och det kommer fler och lägger sig i samtalet, då kan det bli fel för det är inte alltid man kommer ihåg vem som sa vad.

Dagge

JAGET

Jag känner mig lite misshandlad av livet. Det har långsamt tagit livet av min själ känns det som. Jag vet inte var jag kan hitta den heller. Kan jag köpa den på ICA för 9.90? Nej just det, det går ju inte på grund av inflationen, då blir det dyrt. Eller kanske på Ullareds julmarknad? Möjligt om Willys med bonuskortet på gul prislapp? Kanske finns det någon loppmarknad där en brun kartong står i ett hörn någonstans där ingen tittar? Eller en baklucke-loppis... Varför inte på en second hand... Fyndhörnan efter ett dödsbo?

Jag kanske helt enkelt behöver ett Bamseplåster och Dunderhonung.

Magdalena 407

FÖLJDE LAGEN

Jag får ofta frågan av folk på gatan när jag står och säljer tidningen: "Varför står du här i stället för att gå till soc?".

Att få hjälp av soc är inte alltid så lätt som folk verkar tro. Jag pluggar just nu och får visst studiestöd, soc ger inte bidrag till studenter, jag har 500 kronor över varje månad efter att jag betalat in hyran. Det räcker inte ens till SL-kort. Vet inte hur annars jag skulle klara mig ekonomiskt just nu. En bekant till mig har varit hemlös så länge att hon blivit papperslös. Hon har fallit ur systemet, vilket händer när du inte varit skriven på någon adress under sju års tid. Hon har inga anhöriga i livet och saknar därför någon som kan intyga och styrka hennes identitet. Utan ID kort är det

omöjligt att få hjälp av soc.

Träffade just en annan tjej som är helt förkrossad. Hon är hemlös sedan fyra veckor. Hon får ingen hjälp av soc för att hon är gift med en man hon flytt ifrån för att han misshandlat henne dagligen i flera år. Ändå säger soc att hon ska gå hem och be honom om pengar till mat och vandrarhem. Om hon skulle göra det, och om han slår ihjäl henne, vad säger soc då?

Att det ändå va bra att hon gjorde som soc bad henne göra? Eller att det i alla fall va bra att de följde socialtjänstlagen? Fy fan!

519

FÖLJ OSS PÅ
INSTAGRAM

@situationsthlm

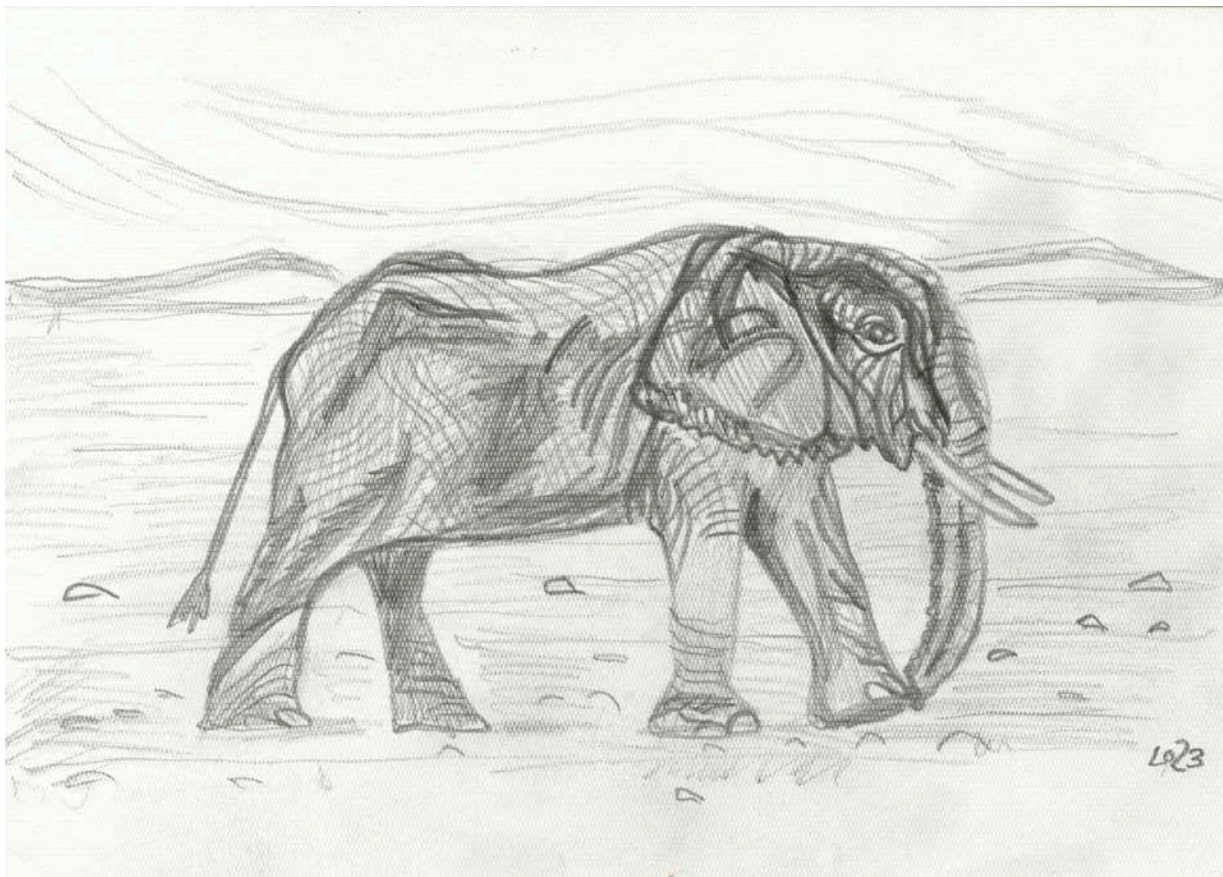

Illustration av LO

Vi bryr oss om
människorna, husen
och staden.

einarmattsson.se

EM
EINAR MATTSSON

DIGITAL UTSTÄLLNING

*Den
tänkande
handen*

H.M. KONUNGENS STIPENDIETÄVLING
FÖR UNGA TECKNARE

2023
VÅRUTSTÄLLNING
Kungligaslotten.se
22 APRIL – 22 JUNI

Redhorn Jazzfest

UPPSALA
KONSERT & KONGRESS

Jazzrausch Bigband

Lars Danielsson Libretto

4 Wheel Drive
med Nils Långgren

Ida Sand

Ny jazzfestival
Uppsala 6 maj 2023

Uppsala Konsert & Kongress
En del av Uppsala kommun
Biljetter: ukk.se | 018-727 90 00

Uppsala
47 Club

KARTLAGD

KRIMINALITET

Långt bort från blåljus, husrannsakingar, rättegångar, livstidsstraff, begravningar, sorg, förtvivlan och gapande löpsedlar pågår ett tystare, mer behärskat och metodiskt brottsförebyggande arbete. Statliga rapporter. En onsdag i april presenterades en av dessa – "Kriminella på kartan".

Text **Ulf Stolt** Illustration **Josefin Herolf**

Det är åtskilligt långt från en avlossad pistol i en gångtunnel i Rågsved till den aningen kamerala konferenssal på Drottninggatan 4, där en just färdigställd rapport – ”Kriminella på kartan” – ska presenteras en morgon i april.

Men just där och då kommer de båda verkligheterna ytterst nära varandra, då presentationen av rapporten är tänkt att utgöra sin lilla del i det politiska och byråkratiska arbetet som i sin tur är en del av det demokratiska systemet – det är så här delar av förändringen går till.

En statlig rapport i taget.

Precis klockan 10.15 hälsar seminariets moderator och ESO:s ordförande Karolina Ekholm – hon har en mikrofon monterad bakom ena örat och en bunt gula papper i vänster hand – välkommen till dagens seminarium, informerar om att det kommer att spelas in och i efterhand läggas upp på ESO:s hemsida, och drar hållpunkterna för förmiddagen i korthet.

– I dag ska vi tala om organiserad brottslighet, som har en viktig roll i den ökning av skjutningar och sprängningar vi erfarit under senare tid. Utgångspunkt för diskussionen i dag är rapporten ”Kriminella på kartan”.

Sedan ber hon rapportens båda författare,

Amir Rostami och Hernan Mondani, att komma upp och under tjugofem minuter i korta drag presentera rapportens innehåll.

Amir Rostami inleder deras dragning, pratar en bit ifrån mikrofonen så det är ibland lite svårt att höra vad han säger.

Han berättar att de kommer presentera ett axplock av det de kommit fram till i rapporten, men att de kommer att hålla sig till kronologin.

Den första powerpointen tänder upp på skärmen bakom dem.

– Tittar man i medier eller följer sociala medier kan man tro att Sverige befinner sig i en systemkollaps där brottsligheten håller på att ta över hela samhället. Men brottsutveck-

DET HÄR ÄR ESO

Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi – är en självständig kommitté under Finansdepartementet. Deras politiskt oberoende studier identifierar viktiga frågor i samhällsdebatten och håller ett öga på samhällsutvecklingen. ESO utgör en plattform för möten mellan forskning och politik.

lingen i Sverige generellt är inte i ökning. Ser man på våldsbrottsligheten från nittiotalet och framåt så ser man att den sjunkit. Det totala antalet brott i samhället har sjunkit.

Han beskriver hur exempelvis individer som läggs in på sjukhus på grund av våld minskat. Men att de som söker vård nu söker för värre skador. Att det är låga nivåer av dödligt våld, att det inte ökar, men att den andel som utförs med skjutvapen och är kopplade till gängkonflikter ökar.

DETSOM SKER är en brottsparadox – tryggheten i samhället i stort har ökat, samtidigt som det grova skjutvapenvåldet nu ökar, dock ökar inte numerären av dödligt våld.

De kan dock se att det våld som sker blir rääre, mer riktat, med syftet att skada och döda.

– Skottskador i hals och huvud har ökat.

Han talar om definitioner – vad är gäng, vad är inte organiserad kriminalitet? Om hur de började mäta antalet kriminella samarbeten och ser en kraftig ökning från 1995 och framåt. Framst har ekonomisk brottslighet ökat – både bedrägeri mot staten och mot enskilda.

Bedrägeri mot staten är vad man kallar välfärdsbrott – ett organiserat utnyttjande av gemensamma system.

”För att komma till rätta med den organiserade brottsligheten krävs inte breda insatser utan träffsäkra, polisiära insatser.”

”Brottsutvecklingen i Sverige generellt är inte i ökning. Ser man på våldsbrottsligheten från nittiotalet och framåt så ser man att den sjunkit.”

– För att komma till rätta med den organiserade brottsligheten krävs inte breda insatser utan träffsäkra, polisiära insatser.

Han berättar att de studerat våldets geografiska hänsyn.

– Vilka är det som rör sig mellan olika platser, vilken typ av brottslighet, ur vilka miljöer kommer de? Vi har egentligen tre övergripande frågeställningar: vilka geografiska mönster finns det, vilka skillnader och likheter mellan brotten som begås finns. Skiljer det sig mellan storstäder och landsbygdskommuner? Vilken typ av spridning och koncentration har olika geografiska miljöer?

Man ser en ökning av samarbeten i brott

mellan 60 och 110 procent rörande våldsbrott och mellan 116-371 procent rörande ekonomisk brottslighet. Att det finns en koppling mellan våldet och den kriminella ekonomin, som omsätter 100-150 miljarder årligen.

Vilken koppling har dessa till utsatta områden? De har utgått från polisens definition av utsatta områden.

– Var begår de brott främst – inom eller utanför det som definierats som utsatta områden? Och vad kan det här lära oss?

AMIR ROSTAMI TACKAR för sig och Hernan Mondani fortsätter deras sammanfattning av rapporten, lägger upp sin första Powerpoint.

– Vi har utgått från de här individerna.

Han vänder sig snabbt om, pekar på en graf. De har tittat på 12 700 individer som under åren 2011-2016 enligt polisen bedömts vara del av den organiserade brottsligheten. En av de specifika saker de tittat på i rapporten är vilken koppling den organiserade brottslighetens brottsliga aktivitet har till utsatta områden.

– Om alla brott begåtts i det utsatta området hade alla punkter hamnat på den ena sidan av grafen.

Ekonomisk brottslighet sticker ut i ►►►

”Om man fokuserar på skjutningar men glömmer att de här individerna också begår mycket bedrägerier och välfärdsbrott så missar man en viktig inkomstkälla för dem.”

rapportens material. En fjärdedel av de som är misstänkta i skjutningarna har också varit misstänkta för bedrägerier, en tredjedel upp-bär bidrag men är verksamma på narkotika-marknaden.

– Så de klarar bevisligen av att arbeta.

Fler Powerpoints med sammanfattningar tänder upp. Organiserad brottslighet finns i hela landet.

– Lokala kontexten för maffia är extremt viktig, det ser man ju framför allt på två områden i Stockholm, eller då främst delar av Södertälje och Botkyrka.

Någon räcker upp handen, vill ställa en fråga. Men moderatorn hänvisar till frågestunden efter och Hernan Mondani fortsätter. Vad myndigheterna ska göra?

– Fokusera mer på den ekonomiska brottsligheten – det är pengarna som ger de kriminella mer handlingsutrymme. Reducera deras handlingsutrymme genom återtagande av brottsvinster, stoppa felaktiga utbetalningar med mera.

Han berättar att rapporten visar att intäkterna från klassiska bedrägerier omsätter betydligt högre brottsvinster än de från narkotika.

Därför vill de båda rapportförfattarna höja ett litet varningens finger.

– Man får vara försiktig så man inte får tunnelseende i kriminalpolitiken, i både det taktiska och det strategiska polisiära.

Skjutningarna är absolut ett allvarligt problem. Men inte det enda problemet.

– Vi säger inte att det inte är allvarligt, men sätt det i en kontext. Om man fokuserar på skjutningar men glömmer att de här individerna också begår mycket bedrägerier och välfärdsbrott så missar man en viktig inkomstkälla för dem.

POLISKIM NILVALL från NOA är först av de personer som nu ska reflektera över rapporten och framföra synpunkter. Han ser en negativ utveckling i utsatta områden, och förstår varför våldet får störst uppmärksamhet.

– En stor andel av de individer som är skyttar, men också som faller offer för skjutvapenvåldet, har en relation till de här områdena. Och i vissa fall sker det också i större utsträckning skjutningar i de här utsatta områdena.

– Rapporten tillför kunskap, all typ av forskning är viktig för polisen för att se vad som göder brottsligheten.

Han ser dock rapporten som delvis begränsad, då den slutar 2016 och därmed ger en bild av hur man då såg på organiserad brottslighet, man ser det inte riktigt på samma sätt i dag.

REKOMMENDERADE ÅTGÄRDER ENLIGT RAPPORTEN:

■ **Kriminalpolitiken ska bygga på evidensbaserade helhetsanalyser av brottsproblematiken. Undvik tunnelseende där skjutningar i utsatta områden överskuggar andra brott.**

■ **Resurser bör i betydligt större utsträckning riktas mot**

den kriminella ekonomin för att minska brottsvinsterna och den organiserade brottslighetens handlingsutrymme.

■ **Då den organiserade brottsligheten är experter på brott måste de bemötas av experter på brottsbekämp-**

ning genom en ökad och stärkt specialisering.

■ **Kontroll av företag, närmre samverkan med näringsliv för att förhindra tillfällighetsstrukturer för brott, bättre kontroll på utbetalning av statliga medel.**

– I dag talar man mer om spindelaktörer, just för att kunna jobba med brottsligheten i utsatta områden.

– Vi har även våldsklustersanalyser som vi jobbar mycket med för att förstå vilka det är som skjuter ihjäl, för att kunna förstå och vara ett steg före.

Han tackar de båda forskarna för rapporten. Med tillägget:

– Den är inte helt lättillgänglig. Jag fick läsa den flera gånger för att förstå den, framför allt, analysen.

De båda forskarna nickar. Amir Rostami:

– Vi håller med om att rapporten stundtals är svårläst. Vi jobbar med det genomgående i våra rapporter att det ska vara pedagogiskt.

ANNAKARIN HANSEN från Ekobrottsmyndigheten tycker att hon kommer in lite från sidan i det hela, men ser ändå att det på något sätt hänger ihop.

– Flytta fokus från aktörerna till systemen.

För ekonomisk brottslighet handlar om utnyttjandet av systemen, den är till ganska hög andel systemskapad. Det positiva med det är att det går att förändra.

Hon tycker att det är bra att det forskas kvantitativt på ekonomisk brottslighet. Att välfärdsbrottsligheten liksom har en uppkörd färd – tillkommer någonting i systemet utnyttjas det snabbt.

– Jag tror vi måste titta på personlig inställelse. Ibland ses det som ett intrång i personlig integritet, men det är nåt man kanske ska tänka på i vissa sammanhang.

Åsa Ljusberg från Stadsledningskontoret i Stockholms stad berättar att det blir 11 stadsdelar i kommunen från 1 juli.

– Vi gillar forskningsrapporter så att vi så klokt och riktat som möjligt ska kunna jobba med frågor som brottsförebyggande arbete och trygghet inom kommunen.

Hon har tankar om ordval, vad de kan innebära. Ska man kanske säga prioriterade

områden i stället för utsatta områden?

– Är man barn och växer upp i ett utsatt område så är det nåt annat än att växa upp i ett prioriterat område, så det spelar också roll hur man talar om saker.

Hon berättar att staden just är i uppstarten av ett arbete mot välfärdsbrottslighet.

– En riktad insats i kommunen mot just välfärdsbrott. Vi tittar även här på sekretess. Vika resurser läggs på att kontrollera?

Avslutningsvis kommer samtliga upp på scenen och moderator Karolina Ekholm frågar var och en vad de tror är den enskilt viktigaste åtgärden just nu. Polis Kim Nilvall från NOA får sista ordet:

– Fokus på de unga i de här områdena. Att det inte är ett flöde in i brottsligheten. Ge stöd, kunskap hur man hanterar situationer. Man behöver tala om riskgrupper, som exempelvis om syskon är involverade i brottslighet.

– Minska de som går in i kriminalitet och blir aktiva, blir de det är det svårt att bryta. ■

Akut hemlöshet. Människor fastnar på stadens akutboende. Nytt projekt ger extra stöd att komma vidare.

AKUTBOENDESKA VARA en akut insats, ett tak över huvudet när inget annat finns. Tanken är att personen ska bo där tillfälligt och komma vidare till en mer permanent boendelösning. Ändå finns det personer som blir kvar i flera månader. Det finns också människor som återkommer gång på gång under korta vistelser. De två grupperna erbjuds nu extra stöd i ett nytt projekt.

– De som blir kvar länge på akutboendet har ofta en mer komplex situation, stora utmaningar och andra svårigheter än missbruk – många har psykiska sjukdomar. Det är egentligen den absolut sämsta boendeför-

men för dem. Och för personer som har haft många väldigt korta boendeperioder är det svårt – om inte omöjligt – att landa, må bra och klara av att ta emot hjälp, säger Malin Fors, biträdande enhetschef på boendeenheten i Stockholms stad.

I projektet jobbar nu fyra vård- och stödsamordnare med max tio klienter var samtidigt. De kan vara den länk som ofta har saknats mellan akutboendeböendet och olika instanser där personen kan behöva hjälp. Stödet är frivilligt och de jobbar på uppdrag av personen som befinner sig i hemlöshet. Projektet startade i höstas, men i mars

blev personalen fulltalig.

– Vi ska se om det här kan göra skillnad och om det går att göra nåt annorlunda än vad som redan görs i dag. Det är vad vi tror, säger Malin Fors.

Annsophie Ländin har jobbat i projektet sedan starten.

– Många uttrycker att det är så skönt att nån lyssnar. Vi kan också motivera, möta upp vid boendet, följa med till olika möten och följa upp. Vi hjälper även till med grundläggande saker som att skaffa id-kort och bank-id.

HITTILLS HAR DE sett att det extra stödet har lett till att utredningar

har startats hos socialtjänsten har kunnat fullföljas. På så sätt har rätt hjälp kunnat sättas in.

– Man har kunnat hitta det mest lämpliga boendet, istället för att det blir snabba lösningar som inte håller i längden, säger projektledaren Helena Ceders-trand.

Att utredningar inte har startats tidigare kan bero på att personen inte alltid har dykt upp på möten.

– Kanske kan de inte ta sig från a till b varje gång de ska göra det. Eller har svårt att passa tider. En del klienter har inte heller förmågan att uttrycka vad de vill, önskar eller behöver. Det kan vi hjälpa dem med, säger Annsophie Ländin.

Vård- och stödsamordnaren Fatou Swa upplever att en del inte har fått hjälp för att de inte har uttryckt att de vill ansöka om en viss insats.

”På myndighets- sidan blir det ibland ganska toppstyrt, men här jobbar vi på golvet med klienterna.”

Fatou Swa, Vård- och stödsamordnare

Malin Fors, biträdande enhetschef på boendeenheten i Stockholms stad (till vänster) tillsammans med projektgruppen.

MARIA HAGSTRÖM

– Vi är där också för att se till att de får sina rättigheter tillgodosedda.

Hon har tidigare jobbat som socialsekreterare och hade gärna sett att en del av hennes klienter hade fått det här extra stödet. Den möjligheten och tiden fanns sällan i hennes tidigare roll.

– På myndighetsidan blir det också ibland ganska toppstyr, men här jobbar vi på golvet med klienterna. Det finns inget uppdrag ovanifrån som säger nåt annat än vad klienten säger.

DE UPPLEVER ATT både klienter och handläggare uppskattar de utökade stödinsatserna, likaså personal på boenden. Helena Cederstrand jobbade tidigare på akutboende och säger att det ibland fanns en frustration och en känsla av att man bara stod och stampade.

– Vi visste att det skulle kunna ske en förändring för en person men vi hade inte möjlighet att stötta hela vägen. Vi kunde komma med förslag

och kartlägga behov, men hade inte utrymme att följa med och få igång att allt gick på rull. Den biten har saknats.

Projektet är treårigt och stödet erbjuds endast till personer som tillhör de två grupperna, för att arbetet ska kunna följas upp. Enhetschef Malin Fors tror att det sedan kan bli en permanent verksamhet och att målgruppen kan vidgas då.

– Vi kan i dag se att det finns andra människor på akutboenden som verkligen skulle behöva det här stödet, men de kvalar inte in, just nu. ■

PROJEKTETS MÅLGRUPP

■ 30 män och 13 kvinnor bodde på kommunens akutboenden i mer än 90 dagar i sträck mellan augusti 2021 och augusti 2022.

■ Samma tid var det 113 män och 35 kvinnor som bodde 1, 2 eller 3 nätter på akutboende och som hade gjort det 5 gånger eller mer under det året.

"Innerst inne skrek jag efter hjälp"

Situation Sthlm-säljaren Mia Nykvist, som nuförtiden bor i lägenhet, levde tidigare som akut hemlös under flera år. Hon sov ute, i parkeringsgarage och återkommande nätter på akutboende.

– Jag tycker att det där projektet låter skitbra. Man kan verkligen behöva det där stödet. Jag tycker inte att jag fick det, det var mer eller mindre bara bannor. Det behövs nåt som tar sig tid och pratar med en och försöker luska fram hur man egentligen är, för man har en fasad. De behöver också vara envisa och inte ge sig. När jag

Mia och Anders Nykvist

var i den tillvaron hade jag gett upp och sket i allt, fast jag innerst inne skrek efter hjälp, säger hon.

Anders Nykvist bodde länge på akutboende, de flesta nätter under två års tid.

– Jag blev nästan fast boende där. På nåt sätt började jag trivas att bo så. Men det där extra stödet hade kanske behövts. Jag fick en känsla att soc inte ville hjälpa till. Kontakten bestod mest av att ringa och förlänga boendet. Nu har jag en bra socsekreterare som kan sitt jobb. Han fixade en Bostad först-lägenhet till mig.

MOSTPHOTOS

Hemlösa kvinnor särskilt utsatta under pandemin

Hemlösa kvinnor är en av de mest utsatta grupperna i samhället. Pandemin ökade utsattheten och sociala orättvisor inom hälso- och sjukvård. Det visar en ny studie.

– Vi var alla i krisen tillsammans men våra forskningsresultat visar en sorglig bild av ojämlikhet. Som samhälle behöver vi förstå konsekvenserna av social utslagning och de adderade konsekvenserna en samhällskris ger för redan utsatta och sårbara människor, säger Marlene Lindblad, biträdande prefekt vid Röda Korsets Högskola.

Forskarna har intervjuat hemlösa kvinnor i Stockholm och samlat in olika data. I forskningsprojektet har även en referensgrupp av kvinnor med erfarenhet

av hemlöshet varit med och utformat datainsamlingen och utfört analys.

Resultatet visade att kvinnorna fick minskat stöd från samhället.

– I en redan svår situation förstärkte viruset existerande sociala orättvisor inom hälso- och sjukvården. Det var svårt för de hemlösa kvinnorna som redan tidigare var socialt distanserade att navigera bland och följa alla riktlinjer och restriktioner i linje med resten av samhället. Medan det för andra hemlösa kvinnor inte var mer än "en storm i ett vattenglas", när pandemin inte innebar en katastrof eftersom den hårda verkligheten av att leva i hemlöshet fortsatte oavsett, säger Marlene Lindblad.

Marlene Lindblad

Myten om sprutan i sandlådan

I april 2013 öppnade sprututbytet i Stockholm. Grannarna var oroliga och verksamheten fick kritik. Nu har det gått tio år och SLSO-podden "Utan spaning, ingen aning" släppt avsnittet "Myten om sprutan i sandlådan – Sprututbytet 10 år!".

Medverkar gör enhetschef Maria Schütz och medicinskt ansvarig läkare Martin Käberg, samt brukarinflytandesamordnare Christina Lundgren. De pratar om kanyler i sandlådan, bemötande i vården, naloxonet, injektionsrum och människovärde.

120

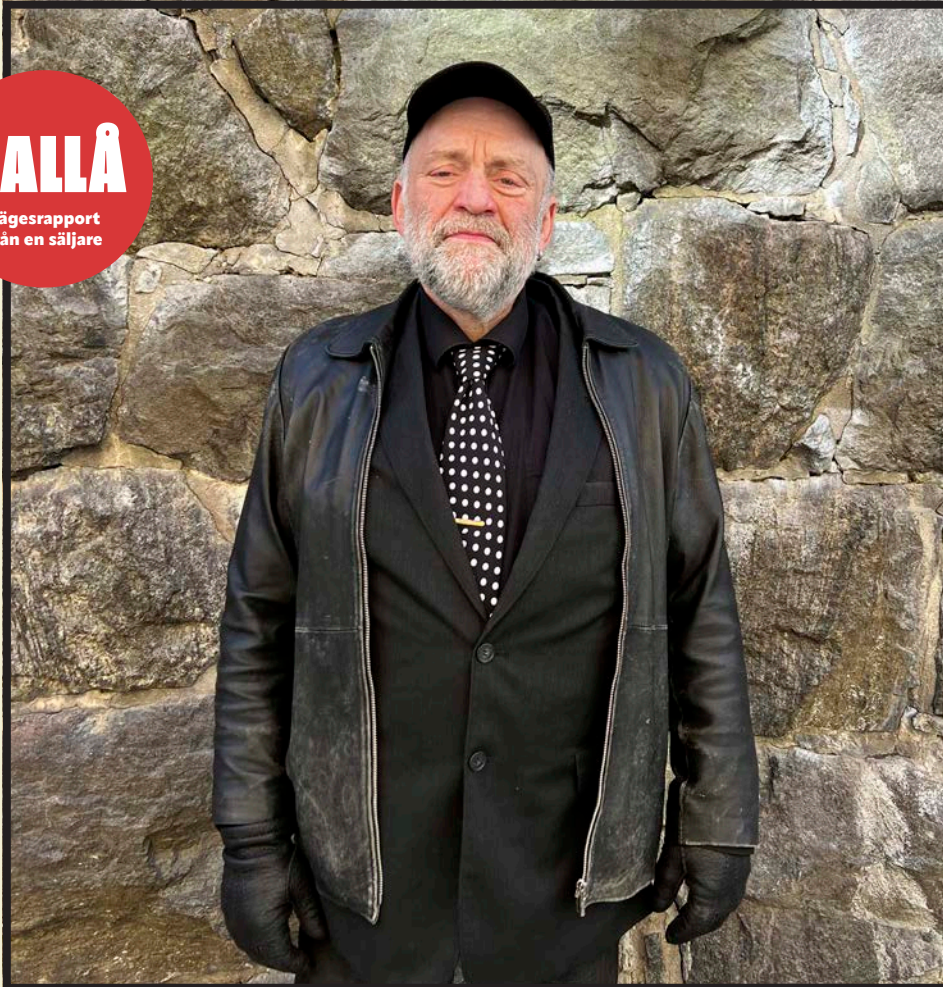
personer var vid årsskiftet inskrivna i Bostad Först, där personer i hemlöshet kan få en lägenhet utan att först vara skuld- eller drogfri. Förra året fick 30 nya personer en lägenhet via Bostad först. Kvarboendegraden är fortsatt hög. Under 2022 har 19 personer skrivits ut, varav två för att de fick förstahandskontrakt.

16

organisationer kräver att psykisk hälsa ska införas på skolschemat. En lika självklar del av läroplanen som fysisk hälsa.

ORD FRÅN GATAN

”Jag har aldrig skällt på Posten sen dess.” Tidningssäljaren Jan Wats om när en kvinnlig bekant skickade ett vykort med adressen ”Janne, S:t Eriksplan, tidningsförsäljare”. Och det kom fram.

ULF STOLT

Jan Wallin tror han äger ungefär 25 slipsar. Han kan knyta fler än en slipsknut.

”En slipsknut ska vara trekantig”

Jan Wallin tycker om att klä sig i kostym, skjorta och slips och han kan ett flertal slipsknutar. Han tror den här är en Windsor.

Var kommer kostymen från?

– Garderoben. Den är inte köpt för nåt speciellt tillfälle, utan jag brukar ta fram den nån gång på vårkanten. Tycker det är snyggt bara.

– Jag har rätt många svarta skjortor så jag tog en svart skjorta till i dag, och då slipsen har vita prickar fick den liksom utgåra accentfärgen.

Hur många slipsar äger du?

– Ja...vad kan jag ha... tjugofem kanske. I går hade jag en som jag fick av brorsan som i sin tur fick den av farsan. Det är en kvinna i lite äldre typ av kvinnokläder som står framåtböjd och greppar sina vristar och tittar upp under kjolen och så är det vinglas runt

och så står det Bottoms Up. Det är en blågrå sidenslips från femtiotalet med tryck på som farsan fick av en arbetskamrat när han fyllde trettio, tror jag.

Vem lärde dig att knyta slips?

– Jag köpte en slips en gång, då fick man med en folder med bilder på ett antal slipsknutar, så jag lärde mig några, Windsor bland annat. Tror det här är en sån. Knuten ska va trekantig, lite elegant.

ULF STOLT

Köparnas svar på säljarnas tack-sms för Swish-köpet

”Tack för att du såg att min ryggsäck var öppen när vi skildes åt. Artikeln om Halkans gitarrbutik var strålande.”

”Andra gången jag köpte av dig på väg hem till Småland. Jag saknar tidningen sedan jag flyttade från Stockholm.”

”Jag beundrar dig för det du gör för att vända din situation till något bättre.”

”Blir alltid lika glad när du har ett nytt nummer i din hand.”

Tack själv för att du alltid frågar hur jag mår.”

”Hoppas att du fick hjälp för ditt öra och att du snart mår bättre.”

Alla svar förmedlas till respektive säljare.

Säljaren Yvonne tackar för köpen den här månaden och ser fram emot nästa månads försäljning.

BAJEN LIRAR! KOM TILL KANALPLAN!

4 MAJ 19.00 HAMMARBY-IFK KALMAR
22 MAJ 19.00 HAMMARBY-ROSENGÅRD

HAMMARBY
FOTBOLL

Företagsprenumeration

Med en företagsprenumeration hjälper du och ditt företag till att göra Stockholm till en bättre stad för oss alla att bo i. Vill ni också företagsprenumerera på Situation Sthlm och synas med er logotyp på den här sidan? Kontakta oss:

HERMAN SUNDGREN
Tel: 08-545 953 94
Mejl: herman@situationsthlm.se

ZBK

BENGT DAHLGREN

CEDERQUIST

Abaton
PRODUKTION AB

bergkrantzarkitekter

gddg
Ett företag inom SKR

BOLIDEN

OR
CERTE REVISION

ADVOKATBYRÅ
Thomas Bodström

Bonnier
Fastigheter

Chefakademin.

Gröna Lund

inResonance
Always in Tune

L

LIBERNART
ERICSSON
FASTIGHETER AB

LIME TRAVEL
- SINCE 1995 -

afa
FÖRSÄKRING

BOBY
BOTKYRKABYGGEN

CHINA TEATERN

H2M

investor

m3|BYGG

aimo park

BRANDKONTORET
Forsknings- och utvecklings
bolag

DANVIKSHEM

HAMMARBY IF

iterum
EDUCATION

M Ekholms
konsulttjänst AB

Akademikerförbundet SSR

Brunnberg & forshed

dina Dina
Försäkringar

HAMMER & HANBORG

Mekonomen

Akademikernas a-kassa

BTH BYGG

EM
EINAR MATTSSON

Hertz

JANKE
WIKHOLM

MIKAs
Etabl. 1986
STOCKHOLM

ALLBA

BYGGMÄSTAREFÖRENINGEN
BF

ERSTA DIAKONI

HANSA PROJEKT

MEMFIS

ANDERS BODIN FASTIGHETER

BYGGNADS

FAMILJEBOSTÄDER

STIFTELSEN OSCAR HIRSCHS MINNE

MÄNNISKORÄTTSDIAKONIN

Autoexperten

Capio Geriatrik

FF Profilreklam AB

HMXW arkitekter

JÖRGENSENS RÖR AB

ARVET

Capio Psykiatri

Flinks JÄRN

hiQ

Kamasa-TOOLS

MÄNNISKORÄTTSDIAKONIN

AXFAST
UTVALDA LÄGEN

CASTELLUM

Flyttpoolen
08-770 00 00

HRM
Affärsutveckling
Relationer med affärsförus

Kommunal.

netlight

IKANO
Bostad

KPA

Nordins Svets AB
BO NORDIN AB

Indutrade
Industrial Components

KSF
KONSUMENT FÖRENINGEN
STOCKHOLM

NYFORS

nytida

SAHRA

sg
Sportsground

Sympa

Wallenberg Foundations AB

OSCARS
TEATERN

SAMTRANS

NEODD
STADSBUK
I STORSTOCKHOLM

SYSTEM
BOLAGET

WALLENSTAM

ParaCom AB

Sandart&Partners

Stavdal

TL
TL BYGG

WALLFAST

Parkman
Det personliga parkeringsbolaget

SBAB!

STC INTERFINANS

WENANDERS

perida

SECURITAS

stegen.

WÄSTBYGG | WÄSTBYGG
GROUP

playground

seko
SERVICE- OCH
KOMMUNIKATIONSFAKETT

Stockholms Bulkhamn

Trona
Patentrådgivning AB

YTTEC
SLIPAR LAGAR BETONGGOLV

precio
fishbone

SHIS Bostäder

Stockholmshem

TURLOCKS
MÅLERI

preem

SIGNALISTEN

STOCKHOLM
RELINING

tvivla
BÄTTRE ÄN ATT TRO FÖR MYCKET

Development

Sjukhusläkarna
FÖR UNDERSTÖDSFONDEN SAMT
WENNERSTRÖMS DONATIONSFOND

SVALNER

TYRÉNS

Propeller Trim
SERVICE & FÖRSÄLJNING

Skarpnäcks
gården
H-huset

SVEASKOG

Tysk-Svenska Handelskammaren
Deutsch-Schwedische Handelskammer

rain
bow

SKEPPSBRON
SKATT
TAXAND

Svenska kyrkan
SOFIA FÖRSAMLING

VISION

RAMBOLL

SKB
Stockholms Kooperativa
BOSTADSFÖRENING

Svenska kyrkan
VANTÖRS FÖRSAMLING

VPD

RAMIRENT

SKÅVSJÖHOLM
konferens & möten

SB
Svenska Bostäder

VVAB
Vintervikens Installation AB

RETURPACK
pantamera.nu

Sorundahallarna

SVENSKT NÄRINGSLIV
COOPERATION OF SWEDISH ENTERPRISES

VÄDURENTIO AB
SEHUC AB

Riksbyggen
Rum för hela livet

SPARTOI AB

Swedfund

V

RIVAL

Spoon
it's a content agency

Swegon

Wärmex

MODELHOUSE

MARIA HAGSTRÖM:

"Vad leder fram till att vi skaffar barn på egen hand?"

Med boken *Självstående – mamma på egen hand*, skriver Maria Hagström boken hon velat läsa inför att hon själv skulle bli förälder.

BOOK När frilansjournalist Maria Hagström blickade in i sin egen framtid såg hon familjebildandet som någonting hon gjorde tillsammans med en man.

Men dejtandet tog henne inte i den riktning det borde. Hon märkte att hon stressade mer och

mer översituationen, fokus blev fel då hon mera letade efter en framtida pappa än en kärleksrelation. Men det var ett svårt steg att ta, att veta när det var dags att ge upp.

– Jag tog beslut efter att ännu en gång dejtat nån och det tog slut och jag kände att "nej, nu får det räcka, jag pallar inte det här igen". Man får ta det omvänd väg och träffa nån sen i stället.

Hon började resear-

cha om att skaffa barn på egen hand, läste på forum, gick med i Facebookgrupper, lyssnade på poddar – ville veta allt om hur det är, hur det går till, om

forskning och om hur det blir för barnen.

– Mest info fick jag faktiskt via Facebook och av andra kvinnor.

Och hon gick med i Femmis, en förening med frivilligt ensamstående som blivit

föräldrar genom donation. Första mötet hon var med på var på ett fik i Hägersten, med på mötet var både gravida, de som redan var mammor, och de som funderade på att bli.

– Jag såg att en del av dem som var på mötet, de som var lite äldre, var väldigt stressade. Och jag ville inte hamna där. Plus att jag kände att "varför inte – det här klarar ju jag".

DET VAR NÄR Maria Hagström sedan var föräldraledig efter att sonen Vide fötts, som tanken på att skriva en bok föddes.

– Jag kontaktade min läkare och frågade om jag kunde intervjua henne för att fråga lite allt möjligt, och parallellt började jag skriva på min historia. Boken utgår från mig, men det är intervjuer med forskare, politiker, personer som kommit till via spermiedonation. Och jag har intervjuat två donatorer.

Varför har det blivit ett kluster av självstående mammor i just Hägersten?

– Jag tror det till dels kan bero på att där finns många hyresrätter, att det finns många kreativa människor där och det är kanske inte ett lika stort steg att välja en alternativ väg, göra nåt lite utanför normen.

Hon har försökt ta ett brett grepp med boken, få med mycket information – sådant hon själv skulle velat veta när hon skulle ta beslutet att bli förälder på egen hand.

– Jag skriver ju också om samhället och den forskning jag tänker kan va intressant för andra – hur bildar vi familj idag? Det här är ju en relativt ny familjebildningsform. Vad är det som leder fram till att vi skaffar barn på egen hand?

– Många av dem jag talat med har ju tänkt att de skulle ha en kärnfamilj, men att det av olika anledningar inte blivit så.

ULF STOLT

PRESSBILD

Teater-workshop för amatörer

TEATER I maj arrangerar Dramaten teaterworkshops för vuxna personer som saknar teatererfarenhet.

Deltagarna får bland annat prova på att gestalta en roll och hur det är att som skådespelare ta sig an en text.

– Workshopen är ett sätt att ytterligare öppna upp Nationalscenen för publiken och förhoppningsvis sprida ökad kunskap i samhället om teaterkonstens olika dimensioner och aspekter, säger Mattias Andersson, teaterchef och konstnärlig ledare för Dramaten.

Workshopen ges vid fyra tillfällen, man deltar efter egen förmåga, och det hela utgår från Anton Tjechovs klassiska pjäs *Körsbärsträdgården*.

Workshopen, som leds av skådespelaren och teaterläraren Lena Carlsson, pågår i cirka tre timmar och innehåller mycket rörelse och deltagarna bör ha oömma kläder.

Varje workshop hålls i Dramatenbaren strax innan en föreställning av *Körsbärsträdgården* så de deltagare som vill kan se den.

MARIA HAGSTRÖM

PRESSBILD

Trångt kollektiv för unga entreprenörer

I dokumentärfilmen *Good Life* får vi möta människorna, livet och affärsidén i ett exklusivt nyliberalt kollektiv i centrala Stockholm.

FILM På Östermalm har det kollektiva boendet blivit en affärsidé. K9 är ett modernt och innovativt kollektiv med drygt 50 människor. De hyr en liten ”pod” där de inte får plats med mycket mer än säng och skrivbord. I kollektivet finns gemensamma kök och samlingsrum. De delar också ett kreativt tankesätt och intresse för entre-

prenörskap, teknik och miljö. Många driver startup-bolag och inspirerar varandra.

Dokumentärfilmarna och regissörerna Marta Dauliūtė och Viktorija Šiaulytė kliver in i kollektivet med både nyfikenhet och skepsism. De lyfter hur den entreprenöriella ideologin och brist på privatliv påverkar människor. *Good Life* lyfter också ett modernt fenomen där gemenskap blivit en företagsprodukt.

MARIA HAGSTRÖM

Dokumentärfilmen *Good Life* har biopremiär 28 april.

Svartvit film gömd i en kastrull. En av dem som bor på Hvitfeldtska i samband med EU-toppmötet 2001 är Nils Petter Lofstedt. Han drömmer om att bli fotograf. När polisens belägring av skolan är över, ligger femton rullar exponerad, svartvit film, kvar på skolgården gömd i en kastrull. I filmen *På Hvitfeldtska bodde vi* söker han upp några av dem han fotografierat. Tjugo år efter Göteborgskravallerna är minnet av dagen fortfarande smärtsamt att närma sig.

NILS PETTER LOFSTEDT

3000

böcker för barn och vuxna anländer i ett flytande bibliotek till 23 bryggor i Stockholms ytterstadsdelar – från Arholma i Norrtälje till Ornö i Haninge – två gånger om året. Lånetiden är generös – ett halvår. Bokbåten fyller nu 70 år.

FYRA DAGARS BOKFROSSA I STAN

FESTIVAL Stockholms bokhelg är en festival med mer än 100 förlag, bokhandlare, museer och institutioner. De fyller stadens gator och torg med böcker, förfat-

tare och litteraturevent under fyra dagar, 11-14 maj.

Här kan besökaren gå på afterwork med bokförlaget Atlas, prova rollspel hos Science Fiction

Bokhandeln och lyssna på författarsamtal och nattmusik i Hedvig Eleonora kyrka. Det är också barnboksfestival på Medborgarplatsen, visning av bibliotekets underjordiska magasin vid Riksantikvarieämbetet och i Gamla stan delar

bokplattformen Vulkan ut Selmäriset till bästa egenutgivna bok.

Det är några av de programpunkter som besökarna kan hitta till med hjälp av en stadskarta. Festivalen är kostnadsfri.

MARIA HAGSTRÖM

Ungefär 180 000 Stockholmare utsätts för buller över 55 decibel utanför sin bostad.

NÄSTAN VART FEMTE trafikbrott begås av en redan kriminellt belastad person. Förra månaden fastnade 540 personer i polisen kontroller i Stockholms län.

Jan Guillou meddelar att det här året, hans fjärde som ordförande för Publicistklubben, blir hans sista.

Skoltidningen "Milo" som görs av Äppelviksskolan i Bromma, vinner Lilla journalistpriset.

Brottsligheten minskar i Alby efter riktade polisinsatser och mer tydlig närvaro i området.

Bokstäverna på den nyrenoverade fasaden på Borgarhemmet nedanför Högalidskyrkan är förgyllda i 23.75 karats guld, utfört av förgyllarmästare Lars-Olof Jakobsson.

En 36-årig helikopterpilot döms till villkorlig dom för vållande till annans död då en ung kvinna omkom vid ett helikopterhaveri på Fjäderholmarna.

Anita Enegren, undersköterska på SöS, ser inte Kommunals nya avtal efter strejken – "Vi tar fajten" – som en större vinst: "Jag tror alla är missnöjda med resultatet", säger hon till Dagens Nyheter.

Stadsdelen Hässelby-Vällingby kommer göra en prognosticerad förlust på 42 miljoner kronor.

Ungefär 180 000 Stockholmare utsätts för buller över 55 decibel utanför sin bostad.

ULF STOLT

Maj 2003. Buller och bolåneräntor, kravaller och ny alkoholmedicin

28 PERSONER GRIPS för våldsamt upplopp, skadegörelse och stöld, efter att en gatufest anordnad av Reclaim the city – utan polistillstånd – spårar ur. Flera polisbilar slås sönder och närmare 100 fasader klottras ner och ett 20-tal skyltfönster krossas.

Carin Götblad tillträder tjänsten som ny Länspolismästare i Stockholm.

V och s vill införa en journalskola dit mobbare från olika skolor i

hela staden kan hänvisas under en utredningsperiod om 10-16 veckor. Detta för att skydda sköttsamma och utsatta elever.

Pollenprognosen de närmaste dagarna är hög för björk, låg för sälj och vide. Låga halter av luftföroreningar i innerstaden.

Jan Malmberg och Anna Friedmann gifter sig i stadshuset.

Två nya medel, Campral och Revia, är enligt alkoholläkare Johan Franck på Karolinska

sjukhuset "en revolution", då medicinerna stärker den egna kontrollen och normaliserar drickandet.

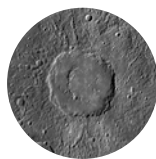
Den femåriga bundna bolåneräntan ligger strax under sex procent.

Thomas Schreiber, Sveriges mest tatuerade man med 98 procent av huden täckt av motiv, är en av dem som avbildas i fotoutställningen "Tatueringar – ett sinnligt äventyr" på Nordiska museet.

1912 Författaren August Strindberg avlider i sin lägenhet på Drottninggatan. Nedslagkratern Strindberg på Mercurius, samt asteroiden 10587 Strindberg, är uppkallade efter honom.

2013 Från Brandbergen sprider sig oroligheter till Husby, Rågsved, Fittja, Kista, Rinkeby, Edsberg, Bredäng, Flemingsberg, Skarpnäck, Norsborg, Jakobsberg, Tensta och Farsta.

1968 Kårhusockupationen. "Vilket samhälle, ditt och Wallenbergs?" sa en då 16-årig Mats Gellerfelt till utbildningsminister Olof Palme.

Nedslagkratern Strindberg på Mercurius är 189 km i diameter.

Ur arkivet: # 185, 2013

Helena Bergström spelar Strindbergs fröken Julie på film, Agneta Klingspor har skurit, rispat och skrivit sig genom livet, Karin berättar om en mammas sorg – för 12 år sedan dog hennes son av en överdos på trappan till Klara kyrka.

Stockholmarna spenderar mer tid att pendla till och från jobbet än de har semester. Nimo debuterar med *Till Slut, Du satt på Karlavagnen* av Karolin Nylander och på Studio 44 visas utställningen "Utrymning".

Och Jesse krog i Kärrtorp mättar, Miriam Wallentin solo-debuterar med *Blood Donations* och Lina Neidestam ger ut *Maran* som pinupkalender.

DETTA OM DETTA

Värt att veta om
vad som helst

**POLLENSÅSONEN
ÄR HÄR**

Var femte svensk har pollenallergi

Pollen – kallas ibland även frömjöl – kan spridas via exempelvis vinden, via insekter, i vatten och av vibrationer.

Pollenkornen är gjorda för att spridas effektivt och för att skydda innehållet. De växter som sprider pollen i luften sänder ofta ut stora mängder pollen för att på ett effektivt sätt kunna föröka sig.

För att pollinering ska ske krävs att pollen, som innehåller fröväxternas hanliga könsceller, tar sig till en annan växt, så kallad korspollinering. För att korspollinering ska fungera krävs att det sker mellan planter av samma art. Vissa arter självpollinerar.

Pollensåsongen i Sverige kan delas in i tre perioder: lövträd, gräspollen och gråbo. Även sporer från mossor, svampar och alger kan ge allergiska besvär.

För att hålla koll på pollen finns Pollenkalendern. Även klart.se har en daglig pollenrapport för Stockholm.

5 000 000

Ett blomhänge på en björk kan innehålla fler än fem miljoner pollenkorn.

..PÅ HÖRNET

En Stockholmare
mitt i steget

SANDRA ENGERDAHL
I HÖRNET AV VALHALLA-
VÄGEN OCH OXENSTIERN-
GATAN.

”Texas får jaga
lite boll, han
gillar det”

Vad heter hunden?

– Han heter Texas, han fyllde nio år förra veckan. I vagnen ligger Vilhelm, han har precis vaknat, han är sex månader så jag är hemma med honom nu.

Kom du från Djurgården nu?

– Ja. Jag bor här i närheten och brukar gå ut och gå på Djurgården ibland. Först brukar jag gå på Gärdet här så Texas får jaga lite boll, han gillar det, sedan kanske ut på lite långpromenad, Vilhelm brukar somna i vagnen och va ganska nöjd. Men så här på upploppet kan han vakna till lite.

TEXT **ULF STOLT**
FOTO **MAGNUS SANDBERG**

Sandra Engerdahl hade en AirPods i höger öra och lyssnade på PR Dokumentär om Tsunamin under promenaden: ”Det var den som fick följa med ut i lurarna i dag”.

Nu har du verkligen gjort en bra affär

Förutom fantastisk läsning bidrar du till att förbättra ekonomin för några av de 33 000 människor som lever i hemlöshet i Sverige idag.

Det gör vi med.

SBAB!

EN MIDSOMMAR- NATTSDRÖM

Premiär 29 april

*En EVIG
OPERASAGA för
VILSNA vuxna*

OPERAN.SE

OPERAN